

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

VELKAJÄRJESTELYLAIN UUDISTAMINEN

Riitta Lehvä-Korpi

Opinnäytetyö
Maaliskuu 2012
Liiketalouden koulutusohjelma
Oikeudellisen asiantuntijuuden
suuntautumisvaihtoehto
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen Ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Oikeudellisen asiantuntijuuden suuntautumisvaihtoehto

RIITTA LEHVÄ-KORPI
Velkajärjestelylain uudistaminen

Opinnäytetyö 56 s.
Marraskuu 2011

Yksityishenkilön velkajärjestely on yksi lakisääteisistä insolvenssi- eli maksukyvyttömyysmenettelyistä. Muita ovat konkurssi, ulosotto sekä yrityssaneeraus. Velkajärjestelyn keskeinen tavoite on maksukyvyttömän velallisen taloudellisen tilanteen ja toimintakyvyn palauttaminen, siten että velallinen selviytyisi veloistaan ja hänen taloudellinen tilanteensa korjaantuisi sekä samalla velkojat saisivat mahdollisimman suuren osan saatavistaan. Tarkoituksena on myös estää velallisen syrjäytyminen normaalista elämästä sekä se, että velallinen säilyy yhteiskunnan jäsenenä ja aktiivisen toimijana.

Opinnäytetyössä tarkasteltiin ensin nykyistä lainsäätöä ja tämän jälkeen oikeusministeriön asettaman työryhmän mietintöä uudeksi velkajärjestelylaiksi ja sen vaikutuksia lain tärkeimpien toimijoiden, talous- ja velkaneuvojen, selvittäjien, käräjäoikeuksien ja ulosottoviranomaisten kannalta.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät ovat sekä lainopillisia että empiirisiä. Työssä selvitetään yksityishenkilön velkajärjestelyn lain tulkintojen muovautumista oikeustapausten valossa. Tärkeänä materiaalina työssä on ollut velkajärjestelylain uudistamisesta annetusta mietinnöstä annetut lausunnot.

Työn tuloksissa vertailtiin voimassa olevaa laki ja työryhmän mietinnössä uudeksi velkajärjestelylaiksi ehdotettua lakia työryhmälle asetun tehtävänannon näkökulmasta. Lopputuloksena päädytään siihen, että ennen kuin mietinnön mukainen lakiehdotus voisi tulla voimaan, tarvitaan huomattavaa teknistä kehitystä sähköisen asiointijärjestelmän luomiseksi sekä talous- ja velkaneuvonnan resurssien lisäystä ja henkilöstön koulutusta.

Asiasanat: velkajärjestely, maksukyvyttömyys, lisäsuoritusvelvollisuus, perusosa, erityisosa, vapaa arvo

ABSTRACT

Tampere University on Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
Legal Expertise

RIITTA LEHVÄ-KORPI
Reformation of Debt Adjustment Law

Bachelor's thesis 56 p.
November 2011

Debt adjustment is one of statutory procedures. Bankruptcy, enforcement and complete reorganization of a company are the other procedures. The main goal of debt adjustment is to restore the insolvent debtor's financial situation and ability to work. This is planned to do so that the debtor would be able to handle his/her debt and his/her financial situation would improve and the creditors would get as much of the debt paid as possible. The purpose is also to prevent the debtor's social exclusion from everyday life and keep the debtor as an active member of society.

The thesis firstly studied current law, secondly the report of new Debt Adjustment Law of a working group set by the Ministry of Justice. The effects of this law report on the law's most important operators: debt counsellors, settlers, district courts and enforcements were also studied.

The research methods were both juridical and empirical. The thesis tries to clarify the formation of Debt Adjustment Law interpretations on the basis of legal cases. The report statements on reforming Debt Adjustment Law have been an important source in this study.

As the result of this study current Debt Adjustment Law was compared to the proposal for the new law. The results indicate that before the new law proposal could come into effect remarkable technical improvements need to be made in order to build an electrical data transmission system. Debt counselling resources also need to be increased and employees need to be educated.

Keywords: debt adjustment, insolvency, supplemental payment, basic element, special element, free amount

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	6
1.1. Taustaa	6
1.2. Opinnäytetyön tavoitteet, kysymyksenasettelu ja rajaus	8
1.3. Tutkimusaineisto ja menetelmät	8
1.4. Tilastotietoa	9
2. VELKAJÄRJESTELYN NYKYTILA	10
2.1. Tarkoitus	10
2.2. Velkajärjestelyyn hakeutuminen	12
2.3. Velkajärjestelyn aloittaminen	13
2.3.1. Velkajärjestelyn edellytykset	13
2.3.3. Velkajärjestelyn myöntäminen esteestä huolimatta	16
2.4. Maksuohjelman laatiminen ja vahvistaminen	18
2.4.2. Omistusasunnon säilyttäminen	21
2.5. Maksuohjelman valvonta	22
2.6. Maksuohjelman muuttaminen	23
2.7. Lisäsuoritusvelvollisuus	24
3. VELKAJÄRJESTELYLAIN KESKEISET MUUTOKSET	28
3.1. Tarkoitus ja tavoite	28
3.2. Velkajärjestelyn edellytykset ja esteet	29
3.3. Velallisen taloudellinen vähimmäissuoja	31
3.4. Maksuohjelman kesto ja maksukyvyttömyyden väliaikainen syy	32
3.5. Maksuohjelman joustavuus	32
3.6. Omistusasunnon säilyttäminen	33
3.7. Yrittäjä ja velkajärjestely	34
3.8. Maksuohjelman toteutus ja valvonta	35
3.9. Sähköinen asiointijärjestelmä	36
4. VELKAJÄRJESTELYLAIN MUUTOKSEN VAIKUTUKSET	37
4.1. Velallisen kannalta	37
4.1.1. Velkajärjestelyyn hakeutuminen	37
4.1.2. Velkojen suorittaminen	39
4.1.3. Maksuohjelman kesto	41
4.1.4. Omistusasunnon säilyttäminen	42
4.2. Velkojan kannalta	42
4.3. Talous- ja velkaneuvonnan kannalta	44
4.4. Käräjäoikeuden kannalta	45
4.5. Ulosottoviranomaisen kannalta	46
5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA	48
5.1. Yleistä	48
5.2. Nykyisen ja uuden lain vertailu	49
5.3. Lopuksi	51
LÄHTEET	53
OIKEUSTAPAUKSET	56

LYHENNELUETTELO

AL	Avoliittolaki 13.6.1929/234
HE	hallituksen esitys eduskunnalle
HO	hovioikeus
KKO	korkein oikeus
KSL	Kuluttajansuojalaki 20.1.1978/38
OA	Oikeusministeriön asetus
UK	ulosottokaari 15.6.2007/705
VJL	laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57

1. JOHDANTO

1.1. Taustaa

Velkajärjestelylaki luotiin, jotta vaikeuksiin joutuneen yksityishenkilön taloudellinen tilanne saataisiin korjattua. Tavoitteena oli velkaongelmien ratkaiseminen ensisijaisesti vapaaehtoisesti neuvottelemalla ja vasta toissijaisesti virallisen käräjäoikeuden vahvistaman velkajärjestelyn kautta. Velkajärjestelyn tarkoituksena oli olla kaikkia velallisen velkoja koskeva maksukyvyttömyysmenettely, joka syrjäyttäisi pakkotäytäntöönpanon, konkurssin ja ulosoton.

Olen työskennellyt velkajärjestelyn parissa vuodesta 1994 lukien. Velkajärjestelylain tulkinta on alkuvuosien ja lukuisten käytäntöjä ja lain tulkintoja avaavien oikeustapausten jälkeen muotoutunut varsin vakaaksi. Varsinkin korkeimman oikeuden päätökset elinkeinotoiminnan jatkamisesta ja keinotteluluontoisesta elinkeinotoiminnasta vaikuttivat ratkaisevasti monen yrittäjän velkajärjestelyyn pääsemiseen.

Esimerkki:

KKO 195:168

A ja B olivat harjoittaneet elinkeinotoimintaa kommandiittiyhtiössä. Suurin osa heidän veloistaan oli aiheutunut yhtiön toiminnasta. Yhtiön lopettamisen jälkeen he olivat toimineet kolmannen henkilön perustamassa samalla toimialalla toimivassa yhtiössä palkallisena toimitusjohtajana ja työntekijänä, molemmat kuuluivat yhtiön hallitukseen kolmannen henkilön omistaessa yhtiön osakkeet. KKO:n päätöksellä A ja B:n katsottiin jatkaneen elinkeinotoimintaansa osakeyhtiössä.

Esimerkki:

KKO 1995:22

Entuudestaan pääosin velkapääomalla toiminut yrittäjä perusti yhdessä toisten henkilöiden kanssa kiinteistöyhtiön kokonaan velkarahalla. Yrittäjä oli antanut takaussitoumuksen kiinteistöyhtiön veloista. Kiinteistöyhtiön toiminnalla tavoiteltiin suuria taloudellisia voittoja ja toimintaan joka tähtäsi neljän vapaa-ajan asunnon rakentamiseen myytäväksi, sisältyi huomattava taloudellinen riski. Kiinteistöyhtiön toiminnan katsottiin olevan pääasiassa keinottelun luontoista.

Alkuvuosina osa käräjäoikeuksista hylkäsi velkajärjestelyhakemuksen aina, mikäli velallinen oli työtön tai hänellä ei ollut maksuvaraa velkojensa suorittamiseen. Osa käräjäoikeuksista, mm. Tampereen käräjäoikeus, ei pitänyt työttömyyttä ja maksuvaran puutetta esteenä velkajärjestelyn aloittamiselle. Vuosien ja oikeuskäytännön myötä työttömyyden katsottiin olevan pysyvää eikä este velkajärjestelylle, mikäli työttömyys oli pitkäaikaista. Pitkäaikaisuuden rajaksi muodostui kaksi vuotta. Velkajärjestelylakia muutettiin vuonna 1997¹ merkittävästi muun muassa tiukentamalla velkajärjestelyn edellytyksiä siten, että väliaikaisesti maksukykyä vailla oleva henkilö ei voinut saada velkajärjestelyä.² Velkajärjestelyn edellytyksiä tiukennettiin lisäämällä lakiin väliaikaista estettä koskeva pykälä. Väliaikaisen esteen olemassaolon aikana velkajärjestely estyi. Samaan aikaan tuli voimaan toinenkin merkittävä muutos, kun maksuohjelman muuttaminen tulojen pienentyessä vaikeutui ja velalliselle tuli parantuneista tuloista ensimmäisen kerran lisäsuoritusvelvollisuus.³

¹ VJL 63/1997 9 a §:

² Kouluniemi-Kiesiläinen s. 18

³ VJL 63/1997 44 §

1.2. Opinnäytetyön tavoitteet, kysymyksenasettelu ja rajaus

Opinnäytetyössä tarkastellaan ensin voimassa olevaa lakia, lain ydinkohtia ja lain muokkautumista oikeustapausten valossa. Tämän jälkeen syvennytään velkajärjestelylain uudistamista varten asetetun työryhmän mietinnön kautta ehdotettuihin keskeisiin muutoksiin ja tarkastellaan niitä velallisen ja velkojan kannalta sekä eri viranomaisten kuten talous- ja velkaneuvonnan, käräjäoikeuden ja ulosottoviranomaisen kannalta.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miksi velkajärjestelylain uudistamiselle on tarvetta ja mihin muutoksella pyritään. Koska opinnäytetyö avaa tärkeimmät velallista ja velkojaa koskevat muutokset, on siitä hyötyä oppaana myös velkajärjestelyasioita perintätoimistoissa hoitaville henkilöille. Samoin se sopii yleistietolähteeksi esimerkiksi perintätoimistojen velkajärjestelylain uudistuksesta kiinnostuneille toimeksiantajille.

1.3. Tutkimusaineisto ja menetelmät

Opinnäytetyö perustuu pääasiassa lainopilliseen aineistoon. Lähteinä opinnäytetyössä käytetään velkajärjestelylakia ja sen esitöitä sekä oikeuskirjallisuutta. Velkajärjestelylain uudistuksen lähteinä ovat työryhmän oikeusministeriölle jättämä mietintö eriävine mielipiteineen sekä mietinnöstä annetut lausumat. Työssä selvitetään voimassa olevan lain sisältöä myös korkeimman oikeuden ennakkotapausten ja muiden tuomioistuin ratkaisujen avulla.

1.4. Tilastotietoa

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen katsauksen mukaan vuonna 2006 tuomioistuimiin saapui noin 3700 uutta velkajärjestelyhakemusta, joka oli vain runsas neljäsnes vuosien 1994 - 1996 määrästä. Tilastokeskuksen 15.8.2011 julkaiseman tilaston mukaan velkajärjestelyhakemuksia oli tammi-kesäkuussa 2011 jätetty 1922 kappaletta, kun vastaavana aikana vuonna 2010 hakemuksia oli jätetty 1612 kappaletta.

Tuomioistuimet hylkäsivät noin kuusi prosenttia hakemuksista vuonna 2006. Hylkäysprosentti oli alentunut sitten lamavuosien. Velkoja velallisilla oli hakemuksissa keskimäärin 41.000 euroa. Velkamäärät olivat puolittuneet 1990 – luvun lama-ajan jälkeisistä velkamääristä. Maksuohjelmien kesto oli keskimäärin viisi vuotta ja noin 12 prosenttia maksuohjelmista kesti alle viisi vuotta. ⁴

⁴ Muttilainen s. 1

2. VELKAJÄRJESTELYN NYKYTILA

2.1. Tarkoitus

Yksityishenkilön velkajärjestely on yksi lakisääteisistä insolvenssi- eli maksukyvyttömyysmenettelyistä. Muita ovat konkurssi, ulosotto sekä yrityssaneeraus. Velkajärjestelyn keskeinen tavoite on maksukyvyttömän velallisen taloudellisen tilanteen ja toimintakyvyn palauttaminen, siten että velallinen selviytyisi veloistaan ja hänen taloudellinen tilanteensa korjaantuisi sekä samalla velkojat saisivat mahdollisimman suuren osan saatavistaan. Tarkoituksena on myös estää velallisen syrjäytyminen normaalista elämästä sekä velallisen säilyminen yhteiskunnan jäsenenä ja veronmaksajana. Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä tuli voimaan 8.2.1993. Lakiin on sittemmin tehty useita muutoksia.

Velkajärjestely luotiin helpottamaan 1990 – luvun laman aikaansaamia velkaongelmia. Tuona aika työttömyys kasvoi merkittävästi. Myös korkotason nousu vaikutti kotitalouksien velkaongelmiin epäedullisesti. Asuntojen hintojen jyrkkä nousu 1980 – luvulla ja huima lasku 1990 – luvulla kärjisti velkaongelmia. Mikäli asunto jouduttiin vaikeuksien johdosta myymään, useimmissa tapauksissa asuntovelkaa jäi vielä runsaasti jäljelle. Myös ns. kahden asunnon loukku, jossa uusi asunto oli jo ostettu, mutta vanha asunto oli vielä myymättä, vaikeutti kotitalouksien tilannetta ja johti joissain tapauksissa huomattavaan lisävelkaantumiseen.⁵

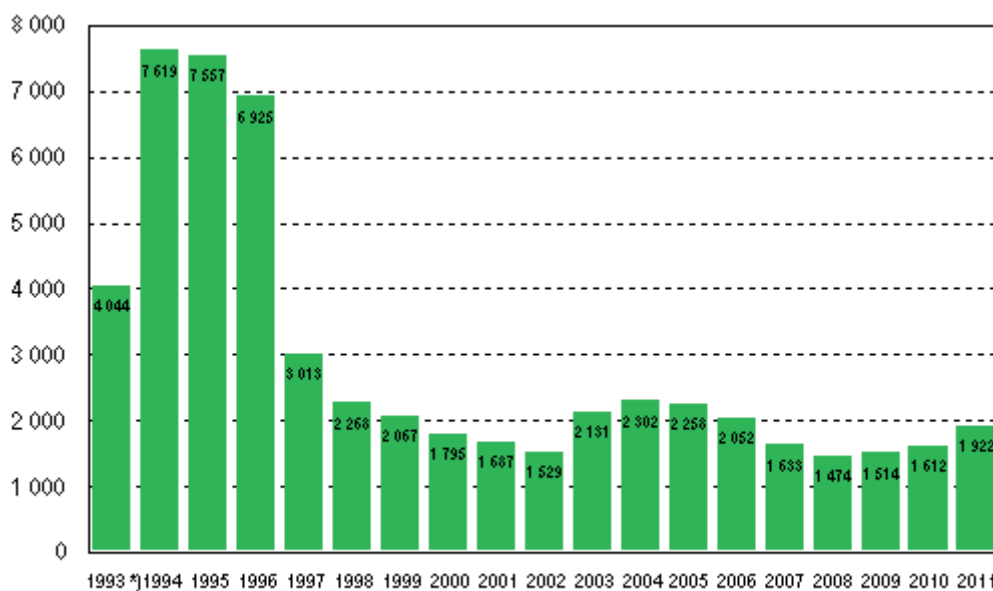
Velkajärjestely koettiin tarpeelliseksi, koska maksukykyyn nähden ylivoimaisen velkataakan seuraukset yksityishenkilölle ja hänen perheelleen olivat raskaat. Seurauksia olivat mm. kaiken omaisuuden menetys, pitkäaikainen, jopa elinikäinen ulosmittaus ja eläminen ulosotolta suojatun tulo-osuuden varassa, pysyvä taloudellinen ahdinko ilman mahdollisuutta

⁵ HE 183/1992 s. 4: Asuntolainojen osuus kotitalouksien kaikista veloista oli 1980-.luvun lopussa noin 70 prosenttia

parantaa toimeentulon ja elämisen tasoa ja lopulta työhalun ja työkyvyn menetys ja pahimmillaan elämänhalun loppuminen kuten myös siirtyminen harmaan talouden piiriin.

Velkajärjestelyhakemuksia jätettiin tammi-kesäkuussa 2011 käräjäoikeuksiin yhteensä 1922 kappaletta, joka on 310 kappaletta enemmän kuin vastaavana ajankohtana vuotta aiemmin.⁶ Huippuvuosien 1994 - 1996 jälkeen hakemusten määrä on vähentynyt huomattavasti, mutta kuten Aalto-yliopiston tutkija Tapio Laakso toteaa, velkajärjestelyn tarvitsijoita on yhä paljon.⁷

Yksityishenkilöiden velkajärjestelyhakemukset tammi–kesäkuussa 1993–2011

*) Laki yksityishenkilöiden velkajärjestelystä tuli voimaan 2.2.1993.

Lama-ajan velallisten asemaa on velkajärjestelyn lisäksi parantanut velkojen vanhentumista koskevat uudistukset. Ennen maaliskuuta 2004 vastuu myös sellaisista veloista, joihin oli saatu täytäntöönpanokelpoinen päätös, säilyi kunnes velat oli maksettu edellyttäen, että velkoja oli huolehtinut velkojen vanhentumisen katkaisusta. Velat säilyivät siis koko velallisen eliniän ja mikäli velallinen ei pystynyt niitä maksamaan, siirtyi vastuu velallisen kuoleman jälkeen kuolinpesälle. 1.3.2004 tuli voimaan laki ulosottolain muuttamisesta.

⁶ Tilastokeskus

⁷ Apu nro 13 31.3.2011 s. 24. Tapio Laakso ollut 1990 – luvulta lähtien luomassa järjestelmää, jolla laaditaan velkajärjestelymaksuohjelmia

Laissa asetettiin saatavan täytäntöönpanolle määräaika, joka vähimmillään on 15 vuotta ja enimmillään 20 vuotta.⁸ 15.6.2007 voimaan tullessa Ulosottokaareissa määrättiin, että myös saatava vanhenee, kun ulosottoerusteen määräaika on kulunut umpeen.⁹ Muutos sisällytettiin myös lakiin velan vanhentumisesta, muutos tuli voimaan 1.3.2008.¹⁰ Määräaika koskee siis vain päätöksellisiä saatavia, laskusaatavien osalta voimassaoloa ei ole toistaiseksi rajoitettu. Tosin yhdeksi velkajärjestelylain uudistusta valmistelevalle työryhmän tehtäväksi asetettiin myös toissijaisen, erääntymisestä laskettavan vanhentumisajan määrittäminen.¹¹

2.2. Velkajärjestelyyn hakeutuminen

Velkajärjestely on velallisen hakemuksella käynnistettävä menettely, jossa maksukyvyttömän luonnollisen henkilön kaikki ennen velkajärjestelyä aloittamista syntyneet velat järjestellään.¹² Velallisen tulee olla maksukyvyttömyyden päästäkseen velkajärjestelyyn, mutta myös maksukyvyttömyyden ja velkaantumisen syillä sekä velkajärjestelyn tarpeella on merkitystä. Velallisen tulee olla muutoin kuin tilapäisesti estynyt maksamaan velkojaan, jotta myös velkojien etu huomioidaan. Jos velallisen tulot ja olemassa olevat varat eivät riitä välttämättömien menojen jälkeen erääntyneiden velkojen maksuun, on velallinen maksukyvyttömyyden, ellei kyse ole tilapäisestä maksuvalmiusongelmasta. Velkajärjestelyyn pääsemiseksi velallisen tulee siis täyttää velkajärjestelyn edellytykset.

⁸ Laki ulosottolain muuttamisesta 679/2003 2:24

⁹ UK 2:24.1:n mukaan ulosottoeruste, jossa luonnolliselle henkilölle on asetettu maksuvelvoite, on täytäntöönpanokelpoinen 15 vuoden ajan (*ulosottoerusteen määräaika*). Määräaika on 20 vuotta, jos ulosottoerusteessa tarkoitettu velkoja on luonnollinen henkilö tai jos korvaussaatava perustuu rikokseen, josta velallinen on tuomittu vankeuteen tai yhdyskuntapalveluun. UK 2:27.1:n mukaan saatava vanhenee, kun ulosottoerusteen määräaika kuluu umpeen

Laki velan vanhentumisesta 8.3: Velan vanhentumisesta ulosottoerusteen täytäntöönpanokelpoisuutta koskevan määräajan umpeen kulumisen johdosta säädetään ulosottokaaren 705/2007 2:27:ssä.

¹¹ OM 15/41/2009 18.9.2009 s. 3

¹² VJL 3 § 3 kohta

Velkajärjestelyssä velallinen on velvollinen käyttämään velkojen suoritukseksi kaiken muun paitsi perusturvaan kuuluvan omaisuutensa. Perusturvaan kuuluvaan omaisuuteen kuuluu omistusasunto, kohtuullinen asuinirtaimisto ja työvälineet, jotka velallinen tarvitsee toimeentulonsa turvaamiseksi. Maksukyvyttömyyttä arvioitaessa tulee kiinnittää huomiota myös siihen missä määrin velallinen kykenee parantamaan maksukykyään. Työkykyisen velallisen tulee tehdä kokopäivätyötä, samoin mikäli velallinen asuu kohtuullista tarvetta suuremmassa kallisvuokraisessa asunnossa, tulee hänen karsia menojaan muuttamalla halvempaan asuntoon. Hakiessaan velkajärjestelyä velallisen tulee myös esittää selvitys niistä tuloista ja varoista, joilla velat on ollut tarkoitus maksaa takaisin.

2.3. Velkajärjestelyn aloittaminen

2.3.1. Velkajärjestelyn edellytykset

Velkajärjestely voidaan myöntää, jos velallinen on maksukyvytön ja maksukyvyttömyyden pääasiallisena syynä on velallisen maksukyvyyn olennainen heikentyminen, joka on aiheutunut olosuhteiden muutoksesta. Edellytyksenä on myös että maksukyvyyn heikentyminen on tapahtunut ilman velallisen omaa syytä. Lähtökohtana on, että velallisen velkamäärä on sellainen, että ilman olosuhteiden muutosta, hän olisi selviytynyt velkojensa maksusta. Olosuhteiden muutoksia ovat mm. sairaus, työkyvyttömyys ja työttömyys. Tällöin on kyse sosiaalisesta suoritusesteestä, jolla tarkoitetaan tilannetta, jossa velallisen maksukyvyyn muutos johtuu yllättävästä seikasta, joka ei ole ollut velallisen tiedossa.¹³

Velkajärjestely voidaan myös myöntää, jos velkajärjestelyyn on painavat perusteet huomioiden velkojen määrä suhteessa velallisen maksukykyyn.

¹³ Uitto s. 32 - 33

Tällöin merkitystä on erityisesti velkojen määrän ja velallisen maksukyvyyn välisellä epäsuhdalla, ei niinkään maksukyvyttömyyden syyllä tai olosuhteiden muutoksella. Harkintaan vaikuttavat myös lain yleiset tavoitteet, joiden mukaan velkajärjestelyn keskeisenä tavoitteena on edistää vaikeisiin velkaongelmiin joutuneen velallisen toimintakyvyn palaamista tai säilymistä.¹⁴ Velkajärjestelyllä voi olla velallisen tulonhankkimis- ja työmotivaation kannalta keskeisen tärkeä merkitys.¹⁵

2.3.2. Velkajärjestelyn esteet

Velallinen ei aina pääse velkajärjestelyyn vaikka taloudellista asemaa koskevat edellytykset täyttyisivätkin. Velkajärjestelyhakemus voidaan hylätä, mikäli velkajärjestelylle on jokin velkajärjestelylaissa mainittu este. Estesäännöksillä on haluttu estää yleisen maksumoraaliin heikentymistä. Velkajärjestelyn esteet on lueteltu velkajärjestelylain 10 §:ssä. Estekohtia on kymmenen, joista merkittäviä on muutama. Velkajärjestely voi estyä mm. rikokseen perustuvan velkaantumisen johdosta, elinkeinotoiminnan johdosta, tarkoituksellisesta taloudellisen aseman heikentämisestä, ulosottomenettelyn vaikeuttamisesta, väärin tietojen antamisesta velkojille, velkaantumisen velkajärjestelyä silmällä pitäen tai ilmeisen kevytmielisesti tai aiemman velkajärjestelyn takia. Yleisin esteperuste, jolla velkojat yrittävät estää velkajärjestelyn aloittamisen, on ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen. Sitä tarkastellaan seuraavassa lähemmin. Ilmeisen kevytmielisen velkaantumisen tulee osoittaa selvää piittaamattomuutta velkojen maksusta, ei niinkään velan käyttöä kevytmieliseen tarkoitukseen.¹⁶

Esimerkki:

KKO: 1995:18

Aviopuolisot, talonmiehenä toiminut, sittemmin työttömäksi ja työkyvyttömyyseläkkeelle jäänyt A ja siivooja B olivat omakotitalon

¹⁴ Uitto s. 36, HE 183/1992 s. 22

¹⁵ Koskelo-Lehtimäki s. 49 - 50

¹⁶ Koskelo-Lehtimäki s. 84

hankkimista varten ottaneet 370 000 markan määräisen asuntolainan vuonna 1988. A ja B, joiden bruttotulot olivat yhteensä 90 000 - 100 000 markkaa vuodessa, olivat kahden seuraavan vuoden aikana suorittaneet asuntolainan korkoa ja lyhennystä yhteensä noin 80 000 markkaa, mutta joutuneet sittemmin maksuvaikeuksiin. Asuntolainan ottamista ei pidetty näissä olosuhteissa ilmeisen kevytmielisenä velkaantumisenä.

Ilmeisen kevytmielistä velkaantuminen on sen sijaan, jos velallinen ottaa lisävelkaa tilanteessa, jossa on jo tiennyt, ettei hänellä ole mahdollisuutta maksaa velkaa takaisin.

Esimerkki:

KKO:1995:15

Aviopuolisot, joilla oli vanhaa yritysvelkaa noin 600 000 markkaa, olivat ottaneet velkaa yli 500 000 markkaa omakotitalon rakentamista ja osittain perheen elatusta varten. Kun otettiin huomioon puolisoitten tulot (bruttotulot yhteensä 12 500 markkaa kuukaudessa) ja menot sekä muut olosuhteet, katsottiin, että he olivat velkaantuneet ilmeisen kevytmielisesti. Velkajärjestelyä ei myönnetty.

Esimerkki:

Vaasan hovioikeus 1.9.1993 13

Velallinen oli ottanut huomattavan suuren kulutusluoton tultuaan juuri lomautetuksi työstä ja velkaantuminen oli jatkunut hänen jouduttuaan kokonaan työttömäksi. Näistä seikoista voitiin päätellä, että velallinen oli velkaantunut yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 10 §:n 7 kohdassa tarkoitettulla tavalla harkitusti velkajärjestelyä silmällä pitäen ja ilmeisen kevytmielisesti ottaen huomioon se, minkälaista harkintaa hänen asemassaan olleelta henkilöltä sellaisissa olosuhteissa kohtuudella voitiin edellyttää.

Arvioitaessa velkaantumista ilmeisen kevytmielisesti tulee kiinnittää huomioita siihen, minkälaista harkintaa velalliselta on hänen asemansa huomioon ottaen voinut kohtuudella edellyttää. Kokemuksen puute talouden hoidossa ja

velan takaisinmaksussa on voinut olla syynä maksukyvyyn väärään arviointiin, samoin toiveikkuus tulokehityksessä on voinut vaikuttaa luoton ottamiseen.¹⁷

2.3.3. Velkajärjestelyn myöntäminen esteestä huolimatta

Velkajärjestelylain 10 a §:n mukaan velalliselle voidaan esteestä huolimatta myöntää velkajärjestely, mikäli velkajärjestelyn myöntämiseen on painavia syitä. Syinä huomioidaan mm. velkaantumisesta kulunut aika, velallisen toimet velkojen maksamiseksi, muut velallisen olosuhteet sekä velkajärjestelyn merkitys velallisen ja velkojan kannalta. Estetilanteessa tuomioistuimen päätös perustuu kokonaisharkintaan, jossa merkitystä on myös esteen laadulla sekä ajanjaksolla jona velkoja on maksettu.¹⁸

Esimerkki:

Itä-Suomen hovioikeus 28.12.2010 1261

Pohjois-Savon käräjäoikeuden päätöksen 9.7.2010 mukaan velallinen oli maksukyvytön ja velkojen ja niihin liittyvien velvoitteiden määrä suhteessa velallisen maksukykyyn suuri eikä velallinen pystyisi kohtuudella parantamaan maksukykyään niin että voisi selviytyä veloistaan aiheutuvista menoista.

Velallisen velkajärjestelylle oli kuitenkin velkajärjestelylain 10 § 7 kohdan mukainen este. Velallisella ei ollut ammatillista koulutusta eikä työhistoriaa ja hänen tulonsa muodostuvat kuntoutus- ja asumistuesta. Velkaantumisesta oli kulunut suhteellisen lyhyt aika eikä velallinen ollut pystynyt lyhentämään velkojaan, velallinen oli kuitenkin osoittanut sosiaalista ryhdistäytymistä hylkäämällä esteperusteen muodostaneen elämäntavan. Kokonaisharkinnassa käräjäoikeus kuitenkin päätyi siihen, ettei velallisen kohdalla ole olemassa sellaisia yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 10 a §:ssä tarkoitettuja painavia syitä, joiden perusteella velkajärjestely voitaisiin yleisestä esteestä huolimatta myöntää.

Itä-Suomen hovioikeus toteaa perusteluissaan, ettei velallinen ole voinut lyhentää velkojaan, koska hänellä ei ole ollut maksukykyä ja velallisesta annetun lääkärinlausunnon perusteella voidaan pitää todennäköisenä, ettei

¹⁷ Koskelo-Lehtimäki s. 86

¹⁸ Uitto s. 86, HE 98/2002 s. 31

velallisen maksukyky tulee lähitulevaisuudessakin parantumaan ja näin perinnän tulos jäisi joka tapauksessa vähäiseksi. Näin ollen velkajärjestelyn myöntämisellä ei velkojien kannalta ole suurta merkitystä.

Näillä perusteilla hovioikeus 10 a §:n mukaisia edellytyksiä kokonaisuudessaan harkitessaan katsoo, että on olemassa painavia syitä myöntää velkajärjestely esteestä huolimatta.

Sen jälkeen kun kärjäoikeus on harkintansa mukaan pyytänyt joko kaikilta velkojilta, suurimmilta velkojilta tai mahdollisesti ei yhdeltäkään velkojalta lausumaa velkajärjestelyhakemuksen johdosta, kärjäoikeus joko järjestää istunnon osapuolten näkemysten tarkempaa kuulemista varten tai ratkaisee asian kirjallisessa menettelyssä. Ratkaisuna voi olla velkajärjestelyn aloittaminen tai hakemuksen hylkääminen. Mikäli velkajärjestely aloitetaan, on sillä oikeusvaikutuksia. Aloittaminen keskeyttää viivästyskoron kertymisen, samoin velalliselle asetetaan maksukielto maksaa muita kuin välttämättömiin elinkustannuksiin kuuluvia menoja sekä elatusvelvollisuudesta johtuvia menoja. Kiellon tarkoituksena on estää tiettyjä velkojia pääsemästä muita velkojia parempaan asemaan. Pääsääntöisesti samalla, kun velkajärjestely määrätään kärjäoikeudessa aloitettavaksi, määrätään selvittäjä laatimaan maksuohjelmaehdotus. Selvittäjän tärkeimmät tehtävät on laatia ehdotus maksuohjelmaksi sekä hoitaa VJL 62 2 §:n¹⁹ mukaiset tiedoksiannot. Selvittäjän tulee olla velalliseen nähden riippumaton ja velkojia kohtaan tasapuolinen. Velallista aikaisemmin, hakemuksen laatimisessa tai muutoin avustanut henkilö, esimerkiksi velkaneuvoja, on pääsääntöisesti oikeidenkäyntiavustajan asemassa eikä sillä tavoin riippumaton kuin selvittäjältä edellytetään.²⁰

¹⁹ VJL 62.2 §: sisältää määräyksen jonka mukaan kärjäoikeus voi määrätä selvittäjän tekemään VJL 54 §:ssä määrätty tehtävät: toimittaa päätös velkajärjestelyn aloittamista ja sitä koskevista tarpeellisista toimista tiedoksi velalliselle ja velkojille ja VJL 62 a §:ssä mainitut tiedoksiannot velalliselle ja velkojille koskien maksuohjelman vahvistamista

²⁰ Koulou-Havansi-Korkea-aho-Lindfors-Niemi s. 914 - 915

2.4. Maksuohjelman laatiminen ja vahvistaminen

Selvittäjä laatii maksuohjelmaehdotuksen ja lähettää sen lausuttavaksi sekä velalliselle että velkojille. Selvittäjä on asiassa puolueeton toimija, jonka tehtävä on laatia maksuohjelmaehdotus lain edellyttämällä tavalla suosimatta sen enempää velallista kuin velkojaakaan. Velallinen saa, ja usein on velallisen kannalta hyödyksi, käyttää talous- ja velkaneuvojaa avustajana maksuohjelmaehdotukseen tutustumisessa.²¹ Maksuohjelmaehdotukset voivat välillä olla vaikeaselkoisia ja velallisen on usein melko vaikea ymmärtää jo pelkästään maksuohjelmaehdotukseen kuuluvaa maksuaikataulua.

Velallisen tulee käyttää velkojensa maksamiseen kaikki käytettävissä olevat tulonsa sekä muun kuin perusturvaan kuuluvan omaisuutensa. Omistusasunto kuuluu velallisen perusturvaan, mutta asunnon voi säilyttää vain tietyin edellytyksin. Velallisen on kyettävä maksamaan asuntoa rasittava vakuusvelka korkoa ja maksuaikaa järjestelemällä sekä tavallisten velkojen vähimmäiskertymä enintään 10 vuoden aikana. Vähimmäiskertymä tarkoittaa rahamäärää, joka tavallisille veloille kertyisi, mikäli velallisen omistusasunto myytäisiin ja velallinen muuttaisi asumaan vuokralle. Omistusasunnon säilyttämisestä kerrotaan enemmän kappaleessa 2.4.2.

2.4.1. Maksuvaran laskeminen

Maksuohjelmaa laadittaessa velalliselle lasketaan maksuvara. Maksuvara saadaan vähentämällä velallisen tuloista hänen välttämättömät menonsa. Maksuohjelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon tiedossa olevat muutokset sekä tuloissa että menoissa. Maksuvara tulee laskea eri ajanjaksoille eri määräisenä, jos tuloissa ja menoissa on jo tiedossa olevia muutoksia.

²¹ Laki talous- ja velkaneuvonnasta 1 § 4 kohta

Velallisen tuloina huomioidaan mm. palkkatulo sekä työstä saatava muut palkkiot ja korvaukset, pääomatulot, satunnaiset tulot, eläketulot, avustukset ja etuudet.²² Velallisen menoina taas huomioidaan mm. asumismenot, välttämättömät elinkustannukset sekä elatusvelvollisuudesta aiheutuvat menot. Välttämättömiin elinkustannuksiin varattava rahamäärä riippuu velallisen perhetilanteesta. Yksinäisen henkilön, avoliitossa tai avioliitossa olevan henkilön elinkustannuksiin sekä 17 -vuotta täyttäneen henkilön elinkustannuksiin varattava rahamäärä määrätään vuosittain asetuksella.²³ Samoin velallisen välttämättömien menojen jakautuminen puolisoitten kesken riippuu siitä, onko velallinen avo- vai avioliitossa. Avioliitossa puolisoilla on toisiinsa nähden elatusvelvollisuus (AL 46 §), joten perheen menot jaetaan tulojen suhteessa. Avoliitossa puolisoilla ei ole lainsäädäntöön perustuvaa elatusvelvollisuutta, joten avopuolisot vastaavat kumpikin omista elinkustannuksistaan muiden kulujen jakautuessa pääsäännön mukaan puoliksi avopuolisoiden kesken. Poikkeuksena ovat yhteisten lasten elinkustannukset ja mahdolliset päivähoitomaksut, jotka jaetaan avopuolisoiden kesken tulojen suhteessa. Mutta niin kuin aviopuolisoidenkin kesken, mikäli avopuolison tulot ovat pienet, varataan hänen tuloistaan ensin hänen omiin elinkustannuksiin tarvittava osuus ja vasta sen jälkeen hänen tulee kattaa asumismenoja sekä yhteisten lasten elinkustannuksia ja mahdollisia päivähoitomaksuja.

Mikäli velallisella ei ole kuin tavallista velkaa eikä maksuohjelmassa säilytetä perusturvaan kuuluvaa omaisuutta, velallisen tuloissa tai menoissa ei ole odotettavissa muutoksia eikä velkoja vanhene maksuohjelman keston aikana, on maksuohjelmaehdotuksen laatiminen maksuvara- ja kertymälaskelmineen sekä maksuaikatauluineen melko yksinkertainen tehtävä. Maksuohjelmaa laadittaessa tulee huomioida myös velan vanhentuminen. Mikäli velka on vanhentunut ennen velkajärjestelyn aloittamista, sitä ei oteta lainkaan huomioon maksuohjelmaa laadittaessa. Myös velan lopullista vanhentumista koskevat säännökset tulee huomioida maksuohjelmaa laadittaessa. Mikäli velka vanhenee lopullisesti maksuohjelman aikana, saa velka suoritusta vain

²² Koskelo-Lehtimäki s. 163-166

²³ OA 30.3.2001/322: velallisen maksukyvyyn arvioinnin perusteista yksityishenkilön velkajärjestelyssä.

vanhentumiseensa asti, tämän jälkeen velan osuus maksuvarasta jaetaan muille veloille. Ennen 1.3.2008 vahvistetuissa maksuohjelmissa ei velkojen ulosottoaaren uudistuksen myötä tullutta päätöksellisten velkojen 15 tai 20 vuoden vanhentumismääräaikaa ole huomioitu. Näissä maksuohjelmissa myös maksuohjelman aikana vanhentuva velka saa suorituksia koko maksuohjelman ajalta.

Silloin kun velallisella on vain tavallisia velkoja, on maksuohjelman kesto joko kolme tai viisi vuotta. Mikäli velallisella on vain tavallisia velkoja ja velallisella on maksuvaraa velkojensa maksamiseen, on maksuohjelman kesto kolme vuotta. Maksuohjelman kesto voidaan pidentää enintään neljä kuukautta selvittäjän palkkion maksamisen johdosta. Velkajärjestelylain mukaan velallinen on velvollinen käyttämään enintään neljää kuukautta vastaavan maksuvaransa selvittäjän palkkion maksamiseen. Ylimenevä osuus selvittäjän palkkiosta katetaan valtion varoista (VJL 70 §).²⁴

Ns. vakuusvelkaohjelmissa velallisen tulee pystyä maksamaan tavallisten velkojen vähimmäiskertymä enintään kymmenen vuoden aikana. Yli kolmen vuoden jälkeen kertyville suorituksille velallisen tulee maksaa lisäksi inflaatiolta turvaava korko. Velallisen tulee siis pystyä maksamaan maksuvarastaan sekä vakuusvelalle kuuluva osuus että tavallisille veloille kuuluva osuus.

Mikäli velallisella ei ole lainkaan maksuvaraa tai velkajärjestely on aloitettu esteestä huolimatta painavilla syillä, on maksuohjelman kesto viisi vuotta. Niissä tapauksissa, jossa velallisella ei ole lainkaan maksuvaraa, maksaa valtio selvittäjän palkkion.

Maksuohjelmaehdotus vahvistetaan käräjäoikeudessa pääasiassa selvittäjän ehdotuksen mukaisena. Selvittäjä voi jättää maksuohjelmaehdotuksen myös riittäisenä käräjäoikeudelle vahvistettavaksi. Tällöin selvittäjän tiivistelmästä ilmenee velkojen ja velallisen lausumat sekä miten ne on

²⁴ Oikeusministeriön asetus 1212/2001

maksuohjelmaehdotuksessa huomioitu tai miksi niitä ei ole huomioitu. Käräjäoikeus keskustelee selvittäjän kanssa riitaisista kohdista ja antaa ratkaisuehdotuksen, jonka perusteella selvittäjä laatii uuden maksuohjelmaehdotuksen. Käräjäoikeus voi myös ratkaista itse riitaiset kohdat ja ilmoittaa maksuohjelman vahvistamispäätöksessä ratkaisun perusteet.²⁵

2.4.2. Omistusasunnon säilyttäminen

Vakuusvelan määrän selvittämiseksi tulee asunnon arvo selvittää. Maksettavaksi vakuusvelkaosuudeksi otetaan asunnon arvoa vastaava osuus vakuusveloista, loppuosa veloista jää tavallisiksi veloiksi.²⁶ Lisäksi tavallisia velkoja ovat ne velat, joista perusturvaan kuuluva omaisuus ei ole vakuutena tai joista on vakuutena sivullisen omaisuutta.

Vakuusvelkaosuuden lisäksi tulee selvittää, onko asunnossa ylijäämää arvoa ja tuleeko velallisen maksaa velkojille asumissuojaosuuden tuottoa. Ylijäämää arvo saadaan vähentämällä asunnon velattomasta arvosta velallisen hyväksi tuleva täysi asumissuojaosuus. Täysi asumissuojaosuus tarkoittaa rahamäärää, jolla velallisen asuminen maksuohjelman aikana turvataan. Asumissuojaosuus taas on yhtä kuin asunnon velaton arvo tai osa asunnon velattomasta arvosta. Asumissuojaosuuden tuotolla tarkoitetaan korkoa, joka lasketaan asunnon velattomalle arvolle.²⁷ Asumissuojaosuuden tuoton arvioiminen on ongelmallinen kohta, lähinnä tuottoosaston osalta. Lain voimaantullessa korkotason ollessa korkea käytettiin 8 prosentin tuottoa, joka sittemmin on laskenut 3-5 prosenttiin.²⁸

²⁵ Rovaniemen hovioikeuspiirin tuomioistuinten laatuhankkeen työryhmäraportteja IV s. 47

²⁶ Koskelo-Lehtimäki s. 226: Arvioinnissa on siis otettava huomioon vakuuden käypä arvo velkajärjestelyn alkaessa, todennäköiset rahaksimuuttokustannukset sekä kyseisen velan etuoikeus. Se osa velasta, joka vakuus ei riitä kattamaan ottaen huomioon vakuuden arvo ja velan etuoikeusasema, on tavallista velkaa, s. 226

²⁷ Koskelo-Lehtimäki s. 272 - 276

²⁸ Koulun-Havansi-Korkea-aho-Lindfors-Niemi s. 940

Velallisen säilyttäessä velkajärjestelyssä perusturvaan kuuluvaksi katsottavan asuntonsa, tulee velallisen tulojen siis riittää välttämättömien elinkustannusten, asumiskustannusten, vakuusvelkaosuuden ja tavallisille veloille kertyvän tavallisten velkojen vähimmäiskertymän, mahdollisen ylijäämäärvon ja asumissuojaosuuden tuoton maksamiseen. Mikäli velallinen pystyy maksamaan kaikki edellä mainitut erät, voi hän säilyttää asuntonsa velkajärjestelyn avulla. On erittäin harvinaista että asunnosta syntyisi ylijäämäärvoa. Lähinnä näin voi käydä, jos asunto on velaton ja velkaantuminen on johtunut jostain yllättävästä tilanteesta esimerkiksi takausvastuun realisoitumisesta.²⁹ Joissain tapauksissa velallinen voi myös tinkiä elinkustannuksiin varatusta osuudesta ja siten pystyä maksamaan edellä luetellut erät ja näin säilyttää asuntonsa.

2.5. Maksuohjelman valvonta

Kun maksuohjelma on vahvistettu, velallisen maksuvelvollisuus määräytyy maksuohjelman mukaisesti velkajärjestelyn piiriin kuuluvien velkojen osalta. Velkajärjestelyn piiriin kuuluvat velat, jotka ovat syntyneet ennen velkajärjestelyn aloittamista. Velkajärjestelyn aloittamisen jälkeen syntyneet velat velallisen tulee maksaa normaalisti. Velallisen tulee noudattaa maksuohjelmaansa maksamalla maksuohjelmassa määrätyt erät maksuohjelman mukaisesti velkojille. Velkojat voivat valvoa maksuohjelmassa maksettavaksi määrättyjen maksujen maksamista itse tai kuten hyvin usein tapahtuu, valvonta voidaan antaa ulkopuolisen, esimerkiksi perintätoimiston, hoidettavaksi. Maksuohjelman valvonta on myös luonnollinen jatkumo perintätoimistossa, jossa velka useimmiten on jo alkujaankin ollut perittävänä. Mikäli velallinen jättää maksunsa maksamatta, voi velkoja toimittaa maksuohjelman ulosoton kautta perittäväksi. Tällöin maksuohjelmassa määrättyjen kuukausierien tulee olla ollut maksamatta vähintään kolme kuukautta. Velkoja voi pyytää täytäntöönpanoa ulosotossa

²⁹ Koulu-Havansi-Korkea-aho-Lindfors-Niemi s. 939

koko maksuohjelmassa määrätyn kertymän osalta huolimatta siitä ovatko kaikki erät vielä erääntyneet. Tämä voi toisinaan johtaa siihen, että velallisen maksuohjelmassa maksettavaksi määrätty kertymät saadaan perittyä ennen kuin maksuohjelma päättyy. Toisaalta usein maksuohjelmassa maksettavaksi määrätyn kertymän perintä jatkuu ulosotossa vielä vuosia varsinaisen maksuohjelman keston jo päätyttyä.

Maksuohjelman keston päättymisestä huolimatta velallisen maksuvelvollisuus säilyy siltä osin kuin sitä ei ole täytetty. Täyttämättä jäänyt osa voi tarkoittaa maksuohjelman mukaista maksamatonta kertymää tai maksuohjelmassa realisoitavaksi määrättyä omaisuutta. Maksuohjelman mukainen maksuvelvollisuus voi perustua myös maksuohjelmaa laadittaessa oletettuun tulevaisuudessa tapahtuvan työllistymisen johdosta kertyvään maksuvaraun. Mikäli velallinen ei sitten työllistyäkään maksuohjelman keston aikana, tulee velallisen itse huolehtia maksuohjelmansa muuttamisesta ennen kuin maksuohjelma päättyy. Muussa tapauksessa oletettuun työllistymiseen perustuva maksuvelvollisuus säilyy ja velkoja voi hakea maksuohjelmassa maksettavaksi määrättyjä kertymiä maksettavaksi ulosoton kautta.

2.6. Maksuohjelman muuttaminen

Lähtökohta vahvistetussa maksuohjelmassa määrätyn maksuvelvollisuuden osalta on, että maksuvelvollisuus säilyy vaikka velallisen taloudellinen tilanne muuttuisikin. Taloudellisen tilanteen muuttuessa velallinen voi siirtää kolmen kuukauden maksuvaraa vastaavien kuukausierien osuuden maksettavaksi maksuohjelman päättymisen jälkeen samoin velallinen voi vapaaehtoisesti sopia velkojien kanssa kuukausierien pienentämisestä. Tarkoituksena on kuitenkin, ettei maksuohjelmassa maksettavaksi määrättyä kertymää pienennetä, ainoastaan maksuohjelman kestoja jatketaan. Maksuohjelman muuttamisen kynnyksellä velallisen tilanteen heikkenemisen vuoksi on korkealla.

Velallisen tilanteen paraneminen taas otetaan huomioon maksuohjelman lisäsuoritusmääräyksissä.³⁰

Mikäli velallisen taloudellinen tilanne kuitenkin muuttuu olennaisesti eikä velalliselta voida kohtuudella edellyttää maksuohjelmassa maksettavaksi määrätyn maksuvelvollisuuden täyttämistä, voidaan maksuohjelmaa muuttaa pienentämällä maksettavaksi määrättyä kertymää (VJL 44.1 § 1 kohta). Muutos voidaan tehdä vapaaehtoisesti, siten että kaikki velkojat sen hyväksyvät tai mikäli maksuohjelman muutos vapaaehtoisella sopimisella ei onnistu, voidaan muutosta hakea käräjäoikeudelta. Tällöin käräjäoikeus määrää selvittäjän laatimaan muutetun maksuohjelman. Velallinen voi jälleen joutua maksamaan neljän kuukauden maksuvaraa vastaavalla osuudella selvittäjän palkkiota tai mikäli maksuohjelma muutetaan ns. nollaohjelmaksi, selvittäjän palkkio kustannetaan valtion varoista. Usein velkojat eivät suostu maksuohjelman muuttamiseen vapaaehtoisesti, mikäli maksuohjelmassa maksettavaksi määrättyä kertymää pienennetään lopullisesti, vaan vaativat muutoksen vahvistamista käräjäoikeudessa. Perustelu tälle on seuraava: mikäli muutos tehdään vapaaehtoisesti eikä velallinen noudata muutettuakaan maksuohjelmaa, ei velkojalla ole ulosottoperintää varten vaadittavaa täytäntöönpanoperustetta.

2.7. Lisäsuoritusvelvollisuus

Lisäsuoritusvelvollisuutta koskevat säännökset lisättiin yksityishenkilön velkajärjestelylakiin 1.2.1997³¹ tehdyn lain muutoksen yhteydessä. Määräyksiä on sittemmin muutettu useammankin kerran, 30.12.2002³² ja 8.12.2006.³³ Muutokset ovat koskeneet sekä toistuvaistulosta kertyvän lisäsuorituksen tilittämistä että kertaluonteisten suoritusten tilittämistä.

³⁰ Koulu-Havansi-Korkea-aho-Lindfors-Niemi s. 950

³¹ VJL 63/1997 44.2 § 2 ja 3 kohdat

³² VJL 1273/2002 35 a §

³³ VJL 1088/2006 35 a §

Ennen vuoden 1997 lain muutosta, mikäli velallisen tulot olivat nousseet, tuli velallisen myötävaikutusvelvollisuutensa täyttämiseksi ilmoittaa maksukykynsä olennaisesta parantumisesta velkojille. Ilmoitus tuli tehdä kuukauden kuluessa muutoksesta. Velkojat hakivat tämän jälkeen harkintansa mukaan muutosta maksuohjelmaan. Vuoden 1997 lain muutoksen yhteydessä edelleen velallisen myötävaikutusvelvollisuuteen kuuluu parantuneista tuloista ilmoittaminen, mutta myös parantuneiden tulojen tilittäminen velkojille vapaaehtoisesti. Tilitys tulee tehdä kunkin vuoden osalta seuraavan kalenterivuoden maaliskuun loppuun mennessä. Käytännössä velalliset hyvin harvoin täyttävät tämän velvollisuutensa. Tämän johdosta velkojat tarkistavat veroviranomaisilta saamiensa verotustietojen avulla velalliselle syntyneen mahdollisen lisäsuoritusvelvollisuuden. Tästä seurauksena on, että velallinen saa usein vasta vuoden puolentoista päästä maksuohjelmansa päättymisen jälkeen velkojalta tiedon lisäsuoritusvelvollisuudesta, joka pahimmillaan voi olla useita kymmeniä tuhansia euroja ja tarkoittaa usean vuoden maksuvelvollisuutta lisäsuoritusvelvollisuuden täyttämiseksi. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tuoreen tutkimuksen mukaan tyytymättömiä velkajärjestelyyn olivat velalliset, joille oli jäänyt lisäsuorituksia maksettavaksi maksuohjelman päättymisen jälkeen.³⁴

Velallisen taloudellinen tilanne saattaa olla täydellisesti muuttunut maksuohjelman keston aikaisiin vuosiin verrattuna. Hän saattaa olla jäänyt työttömäksi eikä hänellä ole enää mahdollisuutta maksaa maksuohjelman keston aikana kertyneitä lisäsuorituksia. Lisäsuoritusten kohtuullistamisen perusteena ei kuitenkaan ole maksuohjelman keston päättymisen jälkeinen tilanne. Lisäksi velallinen saattaa olla ottanut heti maksuohjelman päätyttyä ja velkajärjestelystä aiheutuneen maksuhäiriömerkinnän poistuttua uutta velkaa, joka rasittaa velallisen maksukykyä. Tämä ei myöskään ole lisäsuoritusvelvollisuuden kohtuullistamisperuste, mutta vaikeuttaa sekä uusista velvoitteista että lisäsuorituksista selviytymistä.³⁵

³⁴ Valkama s. 1, 10 ja 12

³⁵ HHO 27.11.2009/3074

Lähtökohtana on, että velallisen kanssa sovitaan vapaaehtoisesti lisäsuoritusten maksamisesta. Maksamisesta tehdään usein kirjallinen sopimus, varsinkin mikäli maksaminen jatkuu yli kaksi vuotta maksuohjelman päättymisen jälkeen. Mikäli velallinen ei täytä sopimusta, voi velkoja hakea käräjäoikeudesta ulosottokelpoisen päätöksen maksamattomien lisäsuoritusten osalta. Tällaisen päätöksen hakemisesta velalliselle tulee maksuhäiriömerkintä. Velkojalla on myös oikeus kahden vuoden ajan maksuohjelman päättymisestä jättää käräjäoikeudelle hakemus lisäsuoritusten vahvistamisesta. Vahvistuspäätös on ulosottokelpoinen, mutta päätöksen antamisesta velalliselle ei tule maksuhäiriömerkintää. Riippuen velkojasta, annetaan velalliselle vielä mahdollisuus välttää ulosottoerintä ja maksaa lisäsuoritukset vapaaehtoisesti ja vasta mikäli velallinen ei näin tee, siirretään vahvistuspäätös ulosoton kautta perittäväksi. Mikäli velallinen todetaan ulosotossa varattomaksi, on siitä seurauksena maksuhäiriömerkintä. Vahvistuspäätös, kuten mahdollinen sopimuksen perusteella haettu tuomiokin, ovat perittävässä 15 vuotta päätöksen antamisesta. Lopputuloksena velallisen velkajärjestely voikin kolmen tai viiden vuoden sijaan kestää yli 20 vuotta.

Lisäsuoritusvelvollisuus syntyy, jos velallisen maksukyky paranee tulojen lisääntymisen johdosta yli oikeusministeriön asetuksella säädetyn rajan. Rajaa tarkistetaan vuosittain ja vuonna 2011 raja on 896 euroa.³⁶ Edellä mainittua summaa kutsutaan kannustelisäksi. Kannustelisän lisäksi velallisen tuloista vähennetään lisääntyneet tulonhankkimiskustannukset ja ylijäävästä tulosta velallisen tulee tilittää velkojille puolet. Toinen puoli sekä kannustelisä jäävät velallisen omaan käyttöön mahdollisten kasvaneiden menojen kattamiseksi. Mikäli velallisen välttämättömät menot ovat kasvaneet yli edellä mainitun itselle jäävän osuuden, voidaan menoja kattaa myös velkojille kertyvästä osuudesta.

Velallisen nettotuloon luetaan mukaan velalliselle kyseisenä vuonna maksetut veronpalautukset ja toisaalta taas velallisen nettotulon vähennyksenä

³⁶ Oikeusministeriön asetus 971/2010

huomioidaan mahdolliset maksetut jälkiverot. Veronpalautusten huomioiminen velallisen tulona muuttui vuoden 2002 lain muutoksessa. Siihen asti veronpalautukset huomioitiin kertaluotoisina suorituksina, jotka tuli tilittää velkojille kokonaisuudessaan, mikäli niiden määrä yksin tai yhdessä muiden velallisen maksuohjelman keston aikana saamien kertaluonteisten suoritusten kanssa ylitti tuhat euroa. Mikäli velallinen sai kertaluonteisia suorituksia maksuohjelman keston aikana alle tuhat euroa, sai hän pitää suoritukset. Vuoden 2002 muutos koski myös kertaluotoisten suoritusten tilittämistä, velallisen tuli enää tilittää velkojille vain tuhat euroa ylittävä osuus.

Velallisen tulee siis tilittää maksuohjelman keston aikana saamansa kertaluonteiset suoritukset velkojille, mikäli niiden määrä ylittää tuhat euroa. Mikäli velalliselle on vahvistettu ns. 0-ohjelma, velallinen saa kattaa kertaluonteisilla suorituksilla tulevaa negatiivista maksuvaraansa. Tulevalla negatiivisella maksuvaralla tarkoitetaan kertaluotoisen suorituksen saamisen jälkeen syntyvää negatiivista maksuvaraa, ei ennen kertaluotoisen suorituksen saamista syntynyttä negatiivista maksuvaraa.

Esimerkki:

KKO:2000:60

Velalliselle oli vahvistettu maksuohjelman, jonka mukaan hänellä ei ollut maksuvaraa. Velallisen puoliso kuoli ja velallisen sai ryhmähenkivakuutuskorvauksen. Velallinen veloitettiin tilittämään velkojille korvauksesta se osa, jota hän ei tarvinnut välttämättömiin elinkustannuksiinsa ja elatusvelvollisuudesta johtuviin menoihin.

3. VELKAJÄRJESTELYLAIN KESKEISET MUUTOKSET

3.1. Tarkoitus ja tavoite

Oikeusministeriö asetti 18.9.2009 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain uudistamiseksi sekä tarvittavista muutoksista muihin lakeihin. Taustana työryhmän asettamiselle oli hallituksen linjaus helmikuussa 2009, jonka mukaan konkurssiin menneille yrittäjille ja ylivelkaantuneille oli annettava uusi mahdollisuus. Tarkoituksena oli kannustaa niin yrityksiä kuin yksityishenkilöitä mahdollisimman varhain hakemaan apua velkaongelmiinsa. Tavoitteena oli myös saada yrittäjät takaisin yritystoimintaan tai työmarkkinoille mahdollisimman pikaisesti konkurssin jälkeen.³⁷

Uudistuksella odotetaan myös olevan vaikutusta velallisten nopeampaan paluuseen yhteiskunnan aktiivisiksi toimijoiksi ja estää ylivelkaantuneiden syrjäytyminen. Velkajärjestelylain tarkoituksena on alkujaankin ollut tervehdyttää maksukyvyttömän yksityishenkilön taloudellinen tilanne eikä se lain uudistuksenkaan myötä muuttuisi mitenkään. Uudistuksen tavoitteena on myös yksinkertaistaa ja selkeyttää velkajärjestelyä sekä saada aikaan tasapainoinen riskinjako nykyisessä luottoyhteiskunnassa velkaantumisen aiheuttamien kustannusten jakamisessa velallisten, velkojien ja yhteiskunnan kesken.³⁸ Lain uudistamisen tarpeellisuudesta kertoo myös Elisa Valkaman tutkimus, jossa todetaan velkajärjestelyn ongelmien velallisen kannalta liittyvän toimentulon niukkuuteen maksuohjelman aikana, järjestelmän joustamattomuuteen sekä lisäsuoritusvelvollisuuteen.³⁹

Ensimmäisessä vaiheessa työryhmän tehtävänä oli arvioida maksuohjelman lyhentämistä. Tämän jälkeen tuli arvioida ovatko velkajärjestelyn edellytykset ja esteen ajan tasalla ja onko lisäsuoritusjärjestelmää mahdollista

³⁷ Oikeusministeriö asettamispäätös 18.9.2009 OM 15/41/2009

³⁸ Velkajärjestelylain uudistaminen, mietintö 8.3.2011 s. 11

³⁹ Valkama s. 13

yksinkertaistaan. Työryhmän tuli selvittää myös yritystoiminnan ja velkajärjestelyn ongelmakohdat.

Yksi työryhmän tavoitteista on myös saada velkavastuulle enimmäiskesto myös niissä tapauksissa, joissa velasta ei ole haettu ulosottokelpoista päätöstä. Tällaisille saataville asetettaisiin eräpäivästä laskettava lopullinen vanhentumisaika, joka olisi 18 tai 23 vuotta, riippuen siitä onko velkoja yksityinen vai yritys.⁴⁰

Keskeisin muutos olisi se, että velalliselta jatkossa perittävä määrä vaihtelisi velallisen tulojen mukaan ja näin ollen lisäsuoritusvelvollisuutta ei enää syntyisi. Velallisen elinkustannusosa, aikaisemmin välttämättömät elinkustannukset, olisi sidottu ulosoton suojaosuuteen, josta määriteltäisiin velallisen elinkustannusosa. Käsite velallisen maksukyvyttömyys määriteltäisiin myös uudelleen. Myös luotonantajan toiminnalle esteperusteita harkittaessa annettaisiin merkitystä.⁴¹ Velkajärjestelyssä säilytettävän perusturvaan kuuluvan omaisuuden maksuperusteet muuttuisivat täysin, samoin ns. viiden vuoden 0-ohjelma poistuisi ja tilalle tulisi viiden vuoden lyhentyvä ohjelma. Jatkossa pienimuotoisen yritystoiminnan velkoja voitaisiin järjestellä eikä saman yritystoiminnan jatkaminen estäisi velkajärjestelyä. Talous- ja velkaneuvonnan rooli kasvaisi ja talous- ja velkaneuvojat laatisivat jatkossa maksuohjelmaehdotukset eikä selvittäjiä enää käytettäisi. Vaikeiden tapausten varalle yrittäjille luotaisiin mahdollisuus oikeusapuun. Maksuohjelmien toteuttamisen valvonta annettaisiin ulosottomiehille.

3.2. Velkajärjestelyn edellytykset ja esteet

Velallinen olisi maksukyvytön, jos on pitkäaikaisesti ja pysyvästi kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä ja velallisen ulosmittauskelpoisen

⁴⁰ Velkajärjestelylain uudistaminen, mietintö 8.3.2011 s. 36

⁴¹ Kuluttajansuojalaki 7:13 1978/38 muutos 27.8.2010/746, voimaan 1.12.2010: hyvä luotonantotapa: luotonantajan on luotonannossa meneteltävä vastuullisesti

varallisuuden, nykyisen maksukyvyn ja tulevien ansaintamahdollisuuksien välillä on huomattava epäsuhta.⁴² Tarkoituksena ei kuitenkaan ole tiukentaa velkajärjestelyyn pääsyn kriteerejä. Jos kuitenkin velat ovat vanhentumassa, ei maksukyvyttömyys olisi pysyvää eikä pitkäaikaista. Lisäksi jos velallinen pystyisi maksamaan velkansa myymällä omaisuutensa, sopimalla lyhennysehtoihin muutoksia tai velallinen on vapaaehtoisesti poissa työmarkkinoilta, ei velallinen olisi maksukyvytön.

Velkajärjestelyn esteperusteiden yksi tavoite on pitää yllä yhteiskunnan maksumoraalia. Työryhmän mietinnössä on korostettu luotonantajan vastuuta luottojen markkinoinnissa ja velallisen maksukyvyn selvittämisessä. Yhtälailla tulee myös korostaa velallisen omaa vastuuta taloudellisen tilanteensa hallinnassa.⁴³ Entisen ilmeisen kevytmielisen velkaantumisen sijaan puhuttaisiin piittaamattomasta tai vastuuttomasta velkaantumisesta, joita arvioidessa tulisi huomioida velallisen ikä, asema, muut olosuhteet ja luotonantajan toiminta hyvän luotonantotavan kannalta arvioituna. Työryhmän mietinnön mukaan luotonantajalla olisi nimenomainen velvoite tiedustella omaisuus-, tulo- tai velkatietoja ja velallisella pitkälle menevä velvollisuus olla selvillä tilanteestaan hakiessaan uutta luottoa.⁴⁴ Luotonantajan olisi ennen luottosopimuksen tekemistä arvioita kykeneekö kuluttaja täyttämään luottosopimuksen mukaiset velvoitteensa.⁴⁵

Velkajärjestely voitaisiin myöntää esteestä huolimatta, jos velkajärjestelyn myöntämiseen olisi painavia syitä. Erityisesti tulisi huomioida velallisen myötävaikutus velkojen maksamiseksi tai velkaantumisesta kulunut aika ja velallisen muut olosuhteet sekä velkajärjestelyn merkitys velalliselle ja vaikutus velkojan asemaan. Pyrkimyksenä on, ettei velkojen tarvitsisi olla kymmenen vuotta vanhoja, vaan ne voisivat olla tuntuvasti tuoreempiakin etenkin, jos velallinen olisi jatkanut aktiivisesti työelämässä. Esteen velkajärjestelylle muodostaisi edelleen aiemmin myönnetty velkajärjestely. Kuitenkin, jos velallinen on edellisen velkajärjestelyn jälkeen aloittanut

⁴² ehdotettu uusi velkajärjestelylaki 3 §

⁴³ Suomen Asianajajaliiton lausunto velkajärjestelylain uudistamisesta 14.6.2011

⁴⁴ Velkajärjestelylain uudistaminen, mietintö 8.3.2011 s. 30

⁴⁵ KSL 14:7 27.8.2010/746

esimerkiksi yritystoiminnan, joka velallisesta riippumattomista syistä mm. yleisestä taloudellista suhdanteista johtuen on epäonnistunut, voitaisiin uusi velkajärjestely myöntää. Tällöin kyse olisi yritysrisikin toteutumisesta, ei velallisen huonosta taloudenpidosta. Samoin vakava sairaus, joka kaataisi velallisen talouden toistamiseen, voisi olla painava peruste uudelle velkajärjestelylle.⁴⁶

3.3. Velallisen taloudellinen vähimmäissuoja

Velkajärjestelyn tarkoituksena on jättää velallisen käyttöön sellainen taloudellinen vähimmäissuoja, jonka turvin velallinen ja hänen elatuksensa varassa olevat perheenjäsenet tulevat toimeen. Uudessa laissa lähtökohtana on, ettei maksuohjelmassa määriteltäisi velallisen tuloja eikä kiinteää maksuvaraa. Tilitettävä määrä vaihtelisi tulojen muuttuessa ja jos tulot jäisivät alle taloudellisen vähimmäissuojan, ei velallisen tarvitsisi tilittää tällaisena kuukautena mitään. Etuna olisi, ettei maksuohjelmaa tarvitsisi muuttaa velallisen tilanteen heikentyessä, samoin velallisen lisäsuoritusvelvollisuus poistuisi. Lain muutoksen yhtenä tavoitteena ovatkin helpotukset nimenomaan lisäsuoritusvelvollisuuteen.

Velalliselle vahvistettaisiin elinkustannusosa, joka muodostuisi perusosasta ja erityisosasta. Perusosa laskettaisiin ulosoton suojaosuuden perusteella (UK 4:48). Velkajärjestelyvelallinen ei kuitenkaan saisi hyödykseen täysin samoja suojamääriä kuin ulosottovelallinen. Velkajärjestelyn elinkustannusosa sidottaisiin elinkustannusindeksiin. Kaikille velallisille määriteltäisiin perusosa, jonka määrään vaikuttaisivat asumiskustannukset, maksettava elatusapu ja päivähoitomaksu ja niille, joilla on tavanomaisesta poikkeavia välttämättömiä ja pysyviä menoja (mm. suuret sairauskulut ja työmatkakulut), määriteltäisiin lisäksi erityisosaa. Tilitysosa muodostuisi nettotulon ja elinkustannusosan erotuksesta.

⁴⁶ Velkajärjestelylain uudistaminen, mietintö 8.3.2011 s. 56

3.4. Maksuohjelman kesto ja maksukyvyttömyyden väliaikainen syy

Maksuohjelmien normaali kesto on kolme vuotta. Tämä maksuohjelman kesto koskeva osittaisuudistus on jo toteutettu.⁴⁷ Maksuohjelmien, jotka ovat vahvistettu esteestä huolimatta, kesto olisi viisi vuotta, samoin kuin entisen 0-ohjelman kesto. Uutta olisi kuitenkin se, että viiden vuoden ohjelman kesto voisi lyhentyä, jos velalliselle kertyisi kertymää jonakin kuukautena. Siksi viiden vuoden ohjelmaa kutsuttaisiin jatkossa viiden vuoden lyhentyväksi ohjelmaksi. Kesto ei voisi tässäkään tapauksessa olla alle kolme vuotta. Lyhentyvällä maksuohjelmalla pyrittäisiin kannustamaan velallista toimimaan siten, että veloille tulisi kertymää.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksen mukaan puolet velkajärjestelyvelallisista on velkaantunut ottamalla kulutusluottoja maksukykyensä nähden liikaa.⁴⁸ Velat ovat lisäksi suhteellisen tuoreita. Yleisen maksumoraalin kannalta olisi epäilyttävää, jos tällaiset velalliset saisivat pääasiassa kolmen vuoden ohjelmaa. Koska tarkoitus ei kuitenkaan ole, että puolet maksuohjelmista olisi viiden vuoden ohjelmia, esteperustetta harkittaessa tulisi nykyistä enemmän kiinnittää huomiota luotonantajan toimintaan unohtamatta kuitenkaan velallisen omaa vastuuta luotonotossa.⁴⁹

3.5. Maksuohjelman joustavuus

Ehdotetussa järjestelmässä maksuvelvollisuus muuttuisi velallisen tulojen muuttuessa. Muutoksen myötä velallisen tilitysosa joko suurenisi tai pienenesi. Muutos voisi tapahtua myös velallisen menoissa eli elinkustannusosassa. Muutosta elinkustannusosaan haettaisiin ulosottomieheltä ja viime kädessä käräjäoikeudelta, mikäli ulosottomies ei sitä myöntäisi. Ulosottomiehen päätöksestä voisi valittaa käräjäoikeuteen. Joustoa maksuohjelmaan tulisi

⁴⁷ VJL 24.6.2010/632

⁴⁸ Valkama s. 9

⁴⁹ Velkajärjestelyn uudistaminen, mietintö 8.3.2011 s. 31

myös siitä, että halutessaan velallinen voisi tinkiä 20 prosenttia elinkustannusosastaan ja näin kerryttää velkojille suoritusta ja lyhentää maksuohjelmansa kestoja.

Käräjäoikeus voi vahvistaa vertailupalkan sellaiselle velalliselle, jonka nettopalkka on niin suuri, että siitä kertyisi velkojille vähintään 40 euroa joka kuukausi. Vertailupalkka on kolmen edellisen kuukauden keskimääräinen palkka. Vertailupalkka voitaisiin vahvistaa ainoastaan palkkatulosta, ei siis esimerkiksi eläkkeestä. Velallinen, jolle olisi vahvistettu vertailupalkka, pääsisi osalliseksi ns. kannustinosasta. Kannustinosa tarkoittaisi velalliselle jäävää osuutta velallisen parantuneista tuloista. Kannustinosasta kerrotaan enemmän kappaleessa 4.1.2. Velkojen suorittaminen.

3.6. Omistusasunnon säilyttäminen

Talous- ja velkaneuvonnan asiakkaista noin 17 prosentilla on omistusasunto ja heistä osa pystyy säilyttämään asuntonsa maksuohjelman aikana.⁵⁰ Omistusasunnon säilyttämisen pääperiaatteiden mukaan velallinen voisi säilyttää omistusasunnon, mikäli pystyisi maksamaan tavallisille veloille vähintään kolmen vuoden kertymän perusmaksuohjelman aikana sekä perusmaksuohjelman jälkeen asunnon mahdollisen vapaan arvon ja korkohyvityksen enintään 12 vuodessa. Vakuusvelkaa ei lyhennettäisi vuosien 1-3 aikana vaan lyhentäminen aloitettaisiin vasta kolmen vuoden jälkeen. Vakuusvelalle maksetaan em. vuosien ajalta vähintään nykyarvon turvaava korko. Tämä koron osuus velallisen tulisi maksaa tavallisille veloille ns. korkohyvityksenä. Perusmaksuohjelma voisi kestää kolmesta viiteen vuoteen ja korkohyvityksen maksaminen aloitettaisiin perusmaksuohjelman päättymisen jälkeen. Maksettavaa korkohyvitystä kertyisi kuitenkin vain kolmelta ensimmäiseltä vuodelta. Vakuusvelan velallinen hoitaisi itsenäisesti

⁵⁰ Valkama s. 6

maksuohjelman ulkopuolella, tarkoitus ei ole että asuntolainaa hoidettaisiin ulosottomiehen kautta.⁵¹

Omistusasuntoa säilytettäessä määriteltäisiin vakuusvelan lisäksi asunnon vapaa arvo. Asunnon vapaa arvo tarkoittaa määrää, joka saadaan vähentämällä asunnon käyvästä arvosta vakuusvelka (asuntolaina)⁵², nykyisten asumiskulujen ja vuokralla asumiskulujen erotus ja 10000 euroa arvioiduista muutto-, myynti- ja yms. kuluista. Jos vakuusvelka ylittäisi käyvän hinnan, ei vapaata arvoa olisi ja velallinen pystyisi säilyttämään asunnon, mikäli pystyy perusmaksuohjelman päättymisen jälkeen maksamaan tilitysosastaan sekä vakuusvelan lyhennykset ja koron sekä korkohyvityksen enintään 12 vuoden aikana.

Asunnon säilyttäminen muodostuisi uuden lain mukaan huomattavasti vaikeammaksi kuin nyt voimassa olevan lain mukaan. Velalliselta poistuisi kokonaan hänen hyväkseen laskettava asumissuojaosuus, joka on käytännössä ollut yhtä kuin lakiehdotuksen mukainen asunnon vapaa arvo. Useissa työryhmän mietinnöistä annetuissa lausunnoissa samoin kuin mietinnöistä jätetyissä eriävissä mielipiteissä onkin puututtu tähän seikkaan.⁵³

3.7 Yrittäjä ja velkajärjestely

Ehdotetun lain nimeksi tulisi entisen laki yksityishenkilön velkajärjestelystä sijaan velkajärjestelylaki, koska tarkoitus olisi, että rajatuissa tapauksissa myös yksityisen ammatin- tai elinkeinonharjoittajan velkoja voitaisiin järjestellä, Rajattuja tapauksia olisivat mm. sellaiset, joissa elinkeinotoiminta on pienimuotoista eikä lisävelkaantumisen vaaraa ole ja elinkeinotoiminnan

⁵¹ ehdotettu uusi laki 9.3 §, Velkajärjestelylain uudistaminen, mietintö 8.3.2011 s. 114 - 115

⁵² ehdotettu uusi laki 2 § 6 kohta

⁵³ Janne Markkula, eriävä mielipide 3.3.2011, s. 1-4, talous- ja velkaneuvoja Aulikki Pentikäinen, eriävä mielipide 3.3.2011 s. 4, asianajaja Olli Pohjakallio, eriävä mielipide 2.3.2011 s. 4
Velkaneuvonta ry:n lausunto 15.6.2011 s, 21 - 22,
Vantaan kaupungin talous- ja velkaneuvonta lausunto 15.6.2011, s. 9-10

varat ovat melko vähäiset. Lisäedellytyksenä on luonnollisesti maksukyvyttömyys. Pienimuotoista toimintaa edustaa esimerkiksi ”yhden tuolin kampaaja”, jonka varat muodostuvat työvälineistä. Näissä tapauksissa velkajärjestelyn tarkoitus olisi olla valinnainen menettely yrityssaneerausmenettelylle. Nykyisen lain mukaan velallisen edelleen harjoittaman elinkeinotoiminnan velat eivät kuulu velkajärjestelyn piiriin vaan ne tulee maksaa normaalisti sitä mukaa kuin ne erääntyvät. Jos velallinen saa jatkaa elinkeinotoimintaansa velkajärjestelyssä, niin tarkoituksena on, että velallinen kykenee elinkeinotoiminnastaan saamallaan tuloillaan kattamaan elinkeinotoiminnasta aiheutuneet menot.⁵⁴ Myöskään elinkeinotoiminnan velkojen maksuehtoja ei voida velkajärjestelyssä muuttaa vaan velat on maksettava niiden alkuperäisten ehtojen mukaan.⁵⁵

Talous- ja velkaneuvonnasta annettua lakia tulisi muuttaa, jotta myös yrittäjiä voitaisiin avustaa. Voimassa olevan lain mukaan tietoja ja neuvontaa talouden ja velkojen hoidossa annetaan yksityishenkilöille.⁵⁶ Talous- ja velkaneuvojen asiantuntemus ei välttämättä riittäisi avustamaan elinkeinonharjoittajaa velkajärjestelyhakemuksen tekemisessä monimutkaisissa tapauksissa, joten yrittäjät voitaisiin ohjata oikeusaputoimistoon. Julkinen oikeusavustajakaan ei aina kykene auttamaan yrittäjien velkajärjestelyasiassa, joten usein olisi tarpeen käyttää yksityistä avustajaa, käytännössä yritysjuridiikkaan ja kirjanpitoon perehtynyttä asianajajaa.⁵⁷

3.8. Maksuohjelman toteutus ja valvonta

Maksuohjelman toteuttamisen valvonta siirtyisi velkojilta ulosottolaitokselle. Ulosottomies huolehtisi siitä, että velallinen tilittää velkojille kuuluvan osuuden ulosottoon ja ulosottomies huolehtisi myös tilitysosan jakamisesta velkojille.

⁵⁴ Uitto s. 284

⁵⁵ Koulu-Niemi-Kiesiläinen s. 78

⁵⁶ Laki talous- ja velkaneuvonnasta 1§ 1 kohta

⁵⁷ Velkajärjestelylain uudistaminen, mietintö s. 34

Tarkoitus olisi, että vain osa ulosoton henkilöstöstä erikoistuisi velkajärjestelymaksuohjelmien seurantaan. Työtä varten perustettaisiin erillinen 20-30 henkilön yksikkö.

Lausumassaan velkajärjestelylain uudistamisesta Suomen Kihlakunnanulosottomiesten Yhdistys ry ja Kihlakunnanulosottomiehet ry toteaa uudistuksen olevan pääsääntöisesti hyvä. Kielteisenä molemmat kokevat kuitenkin sen, että kihlakunnan ulosottomiesten työtä siirretään lakiehdotuksessa hoidettavaksi toimistohenkilökunnan tehtäväksi.⁵⁸ Lausuman antajien käsityksen mukaan maksuohjelman valvontaan liittyvät tehtävät ovat luonteeltaan täytöntöönpanotehtäviä ja ne tulee jatkossakin säilyttää kihlakunnanvoudeilla ja kihlakunnanulosottomiehillä.

3.9. Sähköinen asiointijärjestelmä

Velkajärjestelyasioissa tulisi saada käyttöön erityinen sähköinen asiointijärjestelmä.⁵⁹ Järjestelmä vähentäisi päällekkäistä työtä ja samalla helpottaisi ja nopeuttaisi menettelyä talous- ja velkaneuvonnassa, käräjäoikeudessa ja ulosotossa. Järjestelmään olisi velkajärjestelyasian asianosaisten lisäksi käyttöoikeus kaikilla talous- ja velkaneuvojilla ja harkinnan mukaan myös luotettaville kolmannen sektorin ja yksityisen puolen toimijoilla. Sähköisestä asiointijärjestelmästä säädettäisiin erikseen.⁶⁰

⁵⁸ Suomen Kihlakunnanulosottomiesten Yhdistys ry:n ja Kihlakunnanulosottomiehet ry:n lausunto velkajärjestelylain uudistamista 15.6.2011. Lausunnossa ehdotetaan poistettavaksi lakiehdotuksen 9 luvun 50 §:stä toinen virke: "Hänen alaisenaan voi toimia ulosottokaaren 1 luvun 8 §:ssä tarkoitettu muu virkamies, jolla on silloin kihlakunnanulosottomiehen toimivalta."

⁵⁹ ehdotettu uusi laki 29 §

⁶⁰ Velkajärjestelylain uudistaminen, mietintö 8.3.2011 s. 98 - 99

4. VELKAJÄRJESTELYLAIN MUUTOKSEN VAIKUTUKSET

4.1 Velallisen kannalta

Velallisen kannalta keskeisin muutos on se, että velalliselta perittävä määrä vaihtelee kuukausittain velallisen tulojen mukaan eikä lisäsuoritusvelvollisuutta enää synny. Suuri muutos on myös, ettei maksuohjelmaehdotusta laatimaan enää määrätä selvittäjää eikä velallisen maksettavaksi enää jatkossa tule selvittäjän palkkiota. Maksuohjelman toteuttamista jatkossa valvoo ulosottoviranomainen. Lähtökohtaisesti velallinen laskee itse velkajärjestelylain mukaisen tilitysosan ja tilittää suorituksen kuukausittain itse ulosottomiehelle. Muita velalliselle merkittäviä muutoksia ovat esteperusteista poistuva ilmeisen kevytmielistä velkaantumista koskeva este samoin kuin yksityisen ammatin- tai elinkeinonharjoittajan yritystoiminnan velkojen järjestely elinkeinonharjoittajan yksityisvelkojen lisäksi.

4.1.1. Velkajärjestelyyn hakeutuminen

Velkajärjestelyn esteperusteista poistetaan ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen. Voimassa olevan velkajärjestelylain mukaan velallinen ei ole saanut velkaantua ilmeisen kevytmielisesti, mikäli on halunnut järjestellä velkansa velkajärjestelyssä. Ilmeisen kevytmielistä velkaantumista on osoittanut mm. maksukyvyttömyys, joka on syntynyt ilman selkeää olosuhteiden muutosta. Olosuhteiden muutoksia, jotka ovat hyväksyttävästi johtaneet maksukyvyttömyyteen, ovat olleet mm. ennalta arvaamaton työttömyys ja sairastuminen. Tosiasiassa yli puolet talous- ja velkaneuvonnan asiakkaista on velkaantunut siitä syystä, että ovat ottaneet maksukykyynsä nähden liikaa kulutus- ym. luottoja. Nykyisessä, mm. luottoyhteiskunnaksi kutsutussa yhteiskunnassa luottojen saatavuus ja alhainen korkotaso ovat

johtaneet kotitalouksien velkaantumiseen. Velkaantumisaste on noin 115 prosenttia⁶¹. Tämän vuoksi työryhmän mukaan on perusteltua jakaa vastuuta velkaantumisesta velallisten lisäksi myös velkojille. Velkojan tulee luotonannossaan noudattaa hyvää luotonantotapaa, joka tarkoittaa mm. huolehtimista siitä, ettei luotonanto johda ylivelkaantumiseen. Vastuullista luotonantoa koskevat määräykset sisältyvät 1.12.2010 voimaan tulleeseen kuluttajasuojalain muutokseen.⁶²

Tutkimusten mukaan kolmannes ylivelkaantumistapauksista olisi vältettävissä positiivisia luottotietoja koskevan rekisterin avulla.⁶³ Euroopan unionin jäsenvaltioissa, Suomea, Tanskaa ja Ranskaa lukuun ottamatta, on tällainen rekisteri. Suomessa tällaista ei ole, koska sen on katsottu heikentävän yksityisyyden suojaa, olevan tarpeeton ja hankala toteuttaa. Velkojan tulee siis selvittää velallisen taloudellinen tilanne ja maksukyky velalliselta itseltään. Luottoa hakiessaan velallinen ilmoittaa velvoitteensa ja niiden maksamiseen kuukausittain käyttämänsä maksuerien suuruuden. Julkiset maksuhäiriöt velkoja saa ja velkojan pitääkin tarkistaa luottotietoyhtiöltä. Velkojalla ei ole mahdollisuutta hankkia luottopäätöksen tueksi tietoa yksityishenkilön osalta toimeksiantona luottopäätöspalvelua harjoittavasta perintäyhtiöstä.⁶⁴ Aamulehti kirjoittaa Tampereen kaupungin talous- ja velkaneuvonnan asiakkaana olleesta pariskunnasta, jolle on kertynyt luottokortti-, pikavippi- ja osamaksuvelkoja 130.000 euroa ja 70.000 euroa. Pariskunta on syntynyt 1970-luvulla eikä puolisoilla ole koulutusta peruskoulua enempää. Johtavan talous- ja velkaneuvojan mukaan velkajärjestely olisi mahdollista parin kolmen vuoden tiukan elämän jälkeen ja mikäli molemmat puoliset menisivät töihin ja velkaantuminen loppuisi. Velkajärjestelyssä pariskunta maksaisi talous- ja velkaneuvojan mukaan velkojaan takaisin vähän tai ei mitään.⁶⁵

⁶¹ Velkajärjestelylain uudistaminen, mietintö s. 21

⁶² KSL 7:13 - 16 1978/38, muutos 27.8.2010/746, voimaan 1.12.2010

⁶³ World Bank 2005: Doing Business Database on Private Credit Bureaus

⁶⁴ KHO 2011:16 Tietosuojalautakunnalla ei ollut luottotietolain nojalla toimivaltaa myöntää poikkeusta perintäyhtiön toimeksiantoihin perustuvalla luottopäätöstoiminnalle. Tällaista toimintaa koskevassa asiassa tietosuojalautakunnan toimivalta ei myöskään voinut perustua henkilötietojen käsittelyä koskeviin henkilötietolain säännöksiin.

⁶⁵ Aamulehti 9.10.2011 Asiat – liite s. 14

4.1.2. Velkojen suorittaminen

Suurin muutos velallisen kannalta tulee kuitenkin olemaan maksuohjelmaa koskevat muutokset. Maksuohjelmassa ei enää jatkossa vahvisteta velallisen maksuvaraansa perustuvaa kuukausierää vaan velallisen tulee itse laskea kuukausittain summa, jonka hän tilittää ulosottoviranomaiselle. Muutos on myös siinä, että summa tilitetään ulosottomiehelle eikä velkojalle tai velkojan puolesta maksuohjelmaa valvovalle esim. perintätoimistolle.

Käräjäoikeus voi vahvistaa velalliselle ns. vertailutulon, mikäli velallisen palkkatulot ovat säännölliset ja niistä kertyvä tilitysosuus on vähintään 40 euroa kuukaudessa. Vertailutulo voidaan vahvistaa vain velalliselle, jolla on säännölliset palkkatulot. Vertailutuloa ei voida vahvistaa, mikäli velallisen tulona on eläke, työttömyys- tai sairauspäiväraha tai elinkeinotulo. Mikäli palkkatuloista myöhemmin tulee säännölliset, ulosottomies voi velallisen pyynnöstä vahvistaa vertailutulon. Velallisen tuloiksi luetaan samat tulot kuin ulosotossakin: palkat, luontoisedut, eläkkeet, työttömyys-, sairaus- ja äitiyspäiväraha. Nykyisestä laista poiketen velallisen tuloina ei jatkossa huomioida asumistukea ja lapsilisää. Kohtuullisia kilometrikorvauksia ja päivärahojakaan ei jatkossa huomioitaisi lainkaan tulona.

Mikäli velalliselle ei voida vahvistaa vertailutuloa, tulee hänen joka kuukausi laskea nettotulonsa ja hänelle vahvistetun elinkustannusosan erotus ja tilittää se ulosottoviranomaiselle, joka huolehtii sen tilittämisestä velkojille. Mikäli tilitysosaa jää alle 40 euron, ei sitä tarvitse tilittää lainkaan.

Maksuohjelmassa velalliselle määritellään hänen välttämättömien menojen perusteella ns. elinkustannusosa. Elinkustannusosa käsittää velallisen omat elinkustannukset, osuuden hänen elatuksensa varassa olevien henkilöiden elinkustannuksista, asumiskustannukset, muualla asuvan lapsen elatusavun ja päivähoitomaksun. Velallisen elinkustannukset sekä hänen elatuksen varassa olevat henkilöt määräytyvät ulosottokaaren mukaisesti (UK 4:48). Mikäli velallisella on tavanomaisesta poikkeavia, välttämättömiä ja pysyviä

erityisen tarpeen mukaisia menoja, esim. työmatkakustannuksia, erityisiä sairauskustannuksia, voidaan elinkustannusosaa korottaa tällaisten kustannusten keskimääräisellä määrällä. Satunnaiset sairauskulut, silmälasien uusimiset sekä hammaslääkärikäynnit velallisen tulee kattaa elinkustannusosasta tai käyttää niiden kattamiseen vapaakuukausia.⁶⁶

Nykyisen lain mukaan velallisella on hyväksyttävästä syystä ollut oikeus siirtää kolmen kuukauden maksuvaraa vastaavat erät maksettavaksi maksuohjelman päättymisen jälkeen. Ehdotetussa lainmuutoksessa velallisella on oikeus kahteen vapaakuukauteen jokaista maksuohjelman 12 kuukautta kohti. Kuten nytkin, vapaakuukauden pidentävät maksuohjelman kesto. Vapaakuukausien aikana velallisen saama tulo jäisi kokonaisuudessaan hänen itsensä käyttöön. Velallinen voisi ajoittaa vapaakuukaudet esim. ajalle, jolloin hänelle maksetaan lomarahat. Velallinen ei voisi velkojien vahingoksi siirtää erityisiä muita korvauksia maksettavaksi myöhemmin ja ajoittaa näitä kuukausia vapaakuukausiksi.⁶⁷ Veronpalautus luetaan palkaksi ja se tulee aina tilittää velkojille. Tämä perustuu siihen, että velallinen on aikanaan tilittänyt velkojille liian vähän suoritusta johtuen liian suuresta veroprosentista.

Lisäksi velallisella olisi oikeus lykätä maksuohjelman keston alkamista kahdesta syystä. Mikäli velallista on ennen velkajärjestelyn aloittamista uhannut häätö ja häätö on keskeytetty käräjäoikeuden päätöksellä ja velallinen asuu edelleen huoneistossa, josta hänet on ollut tarkoitus häätää ja josta hänellä on vuokrarästä, voidaan velallisen tilitysosa käyttää kolmen kuukauden ajalta vuokrarästien maksamiseen. Loppuosa vuokrarästistä siirretään maksuohjelmaan ja sitä maksetaan samassa suhteessa kuin muitakin samassa asemassa olevia velkoja.⁶⁸ Samoin velallisella on oikeus lykätä maksuohjelmansa keston alkamista neljällä kuukaudella ja joko säästää tilittämättä jäänyt tilitysosa maksuohjelman aikana syntyviin suurempiin menoihin, esim. kodinkonehankintoihin yms. tai käyttää tilitysosa

⁶⁶ Velkajärjestelylain uudistaminen, mietintö 8.3.2011 s. 67

⁶⁷ Velkajärjestelylain uudistaminen, mietintö 8.3.2011 s. 104

⁶⁸ Velkajärjestelylain uudistaminen, mietintö 8.3.2011 s. 85

muiden tarpeidensa tyydyttämiseen.⁶⁹ Molemmat tavat pidentävät maksuohjelman kestoja lykätyn ajanjakson osalta.

Yksi suurimmista syistä, miksi yksityishenkilön velkajärjestelylakia halutaan muuttaa, on velallisen lisäsuoritusvelvollisuus. Pääasiassa velallisista itsestään johtuvista syistä velalliset saattavat velkajärjestelyyn jo päätyttyä joutua sitoutumaan useitakin vuosia kestäviin maksuohjelmiin maksuohjelman keston aikana parantuneiden tulojen tilittämiseksi velkojille. Nyt ehdotettu laki poistaisi tämän kokonaan. Velallisen tulee koko maksuohjelman ajan kuukausittain tilittää velkojille tulojensa ja elinkustannusosansa erotus, jolloin jälkikäteen tehtävissä verotietojen tarkistuksissa esiin tulevaa lisäsuoritusvelvollisuutta ei pitäisi syntyä. Mikäli velalliselle on vahvistettu palkan osalta vertailutulo ja velallisen todellisuudessa saama tulo ylittää vahvistetun vertailutulon, tulee velallinen tilittää parantuneesta tulosta 70 % velkojille. Velallinen saa omaan käyttöönsä 30 % kuitenkin enintään 200 euroa kuukaudessa.⁷⁰ Nykyisen lain lisäsuoritusmääräyksiin nähden kyse on velallisen kannalta heikennyksestä, mutta toisaalta suoritukset tulevat tehdyksi reaaliajassa eivätkä vasta velkojan vaatiessa lisäsuoritusvelvollisuuden täyttämistä.

4.1.3. Maksuohjelman kesto

Velalliselle, jolla on säännöllistä tuloa, vahvistetaan kolmen vuoden maksuohjelma. Mikäli velallisella ei ole lainkaan tuloa tai hänen tulonsa ovat epäsäännölliset, vahvistetaan hänelle ns. viiden vuoden lyhentyvä ohjelma. Jokainen kuukausi, jona velallinen on tilittänyt ulosottoviranomaiselle vähintään 40 euroa, lyhentää maksuohjelman kestoja kuukaudella. Maksuohjelman kesto on kuitenkin vähintään kolme vuotta. Mikäli velallisen velkajärjestely on aloitettu esteestä huolimatta, on maksuohjelman kesto viisi

⁶⁹ Velkajärjestelylain uudistaminen, mietintö 8.3.2011 s. 105

⁷⁰ Velkajärjestelylain uudistaminen, mietintö 8.3.2011 s. 72

vuotta. Tällaisen maksuohjelman kesto ei suorituksista huolimatta lyhentyisi.⁷¹

Maksuohjelman kestoja jatkavat maksuohjelman aikana myönnettyt vapaakuukaudet. Kolmen vuoden ohjelmassa vapaakuukausia voi olla yhdeksän ja viiden vuoden ohjelmassa 15. Maksuohjelman kestoja jatkavat myös maksuohjelmaan lisätty saatava, maksuohjelman pidennys maksuohjelman raukeamisen sijaan, yrittäjien kohdalla oikeusavun omavastuuosuus sekä maksuohjelmalla säilytettävä omistusasunto. Lisäksi kestoja voidaan jatkaa yksityisvelkojen osalta, kuitenkin enintään kaksi vuotta.

4.1.4. Omistusasunnon säilyttäminen

Mahdollisuuden säilyttää velkajärjestelyssä omistusasunto on koettu heikentyvän uuden velkajärjestelylain myötä. Työryhmän mietinnöstä jätetyissä eriävissä mielipiteissä ja mietinnöstä annetuissa lausunnoissa on nimenomaisesti kritisoitu omistusasunnon säilyttämistä koskevia kohtia. Velallinen menettäisi lakiehdotuksen mukaan vanhan lain mukaisen asumissuojaosuutensa ja näin ollen joutuisi maksamaan voimassa olevaan lakiin nähden velkojaan huomattavasti enemmän, jotta voisi säilyttää omistusasuntonsa. Lakiehdotuksessa lähdetään siitä, että velkojille turvataan suunnilleen sama asema kuin, jos velallisen asunto myytäisiin ja siitä saadut varat käytettäisiin velkojen saatavien lyhentämiseen. Muutos on olennainen verrattuna nykyiseen lakiin, jossa tärkeänä on pidetty pyrkimystä velallisten asumisen suojaamiseksi.⁷²

4.2. Velkojan kannalta

⁷¹ Velkajärjestelylain uudistaminen, mietintö 8.3.2011 s. 101

⁷² Janne Markkula, eriävä mielipide 3.3.2011 s.3

Korkeimman oikeuden presidentti Pauliine Koskelo toteaa oikeusministeriölle työryhmän mietinnöstä antamassaan lausunnossa velkajärjestelylain uudistuksessa tavoitellun työn ja kustannusten säästön kohdistuvan velkoihin, ennen muuta perintäalaa.⁷³ Monet velkojатаhot ovat ulkoistaneet toimintansa ydinalueeseen kuulumattoman perinnän sekä velkajärjestelyasioiden hoitamisen perintätoimistojen tehtäväksi. Velkajärjestelyssä velkojaa ja ulkoistamisen kautta perintätoimistoa työllistää eniten velkajärjestelymaksuohjelmien rekisteröinti, valvonta, maksuohjelmien vapaaehtoiset ja viralliset muutokset sekä rästiin jääneiden maksujen perintä joko vapaaehtoisesti tai ulosoton kautta. Velalliset eivät, huolimatta maksuohjelmaan sisällytetyistä lisäsuoritusvelvollisuusmääräyksistä, läheskään aina huolehdi vapaaehtoisesti lisäsuorituslaskelmien tekemisestä ja lisäsuoritusten maksamisesta. Jotta velkoja saa selville velallisen taloudellisen tilanteen muutoksen, tulee velkojan tilata verottajalta velallista koskevat verotiedot. Velkojilla eikä edes maksuohjelman valvontaa suorittavilla perintätoimistoilla ole resursseja tilata ja tarkistaa verotietoja vuosittain velallisen mahdollisen lisätilitysvollisuuden tarkistamiseksi. Tämän johdosta useimmat velkojat ja perintätoimistot tarkistavat velallisen taloudellisen tilanteen vasta maksuohjelman päättymisen jälkeen. Jos lisäsuoritusvelvollisuutta syntyy, alkaa useimmin uusi useamman vuoden kestävä maksuohjelma, nyt lisäsuoritusten maksamiseksi.

Nyt ehdotettu uusi velkajärjestelylaki poistaisi lisäsuoritusten vaatimisen kokonaan. Reaaliaikaisen maksukyvyyn mukaisten suoritusten maksamisen valvonta ehdotetaan siirrettävän ulosottoviranomaisen tehtäväksi. Jatkossa velkojat tai perintätoimistot saisivat tilitykset ulosottoviranomaiselta. Ulosottoviranomaisen tehtävänä olisi valvoa velallisen omaehtoista maksamisesta ja sitä että maksamisen perusteena ovat kaikki velallisen käytettävissä olevat tulot ja varallisuus. Velkojalle jäisi kuitenkin edelleen oikeus saada mm. velallisen verotusta koskevaa tietoa. Lisäksi velkojalla olisi

⁷³ Korkein oikeus, lausunto 2.9.2011, s 2: Työryhmän arviot taloudellisista vaikutuksista eivät pidä paikkaansa, koska käräjäoikeuksien lisääntyvää työmäärää ei ole lainkaan laskelmissa huomioitu. Sen sijaan työn ja kustannusten säästö kohdistuu velkoihin, ennen muuta perintäalaa.

oikeus hakea käräjäoikeudelta muutosta ulosottomiehen tekemään päätökseen koskien maksuohjelman toteuttamista.

4.3. Talous- ja velkaneuvonnan kannalta

Ehdotuksessa on lähdetty siitä, että jatkossa talous- ja velkaneuvojat laatisivat pääasiassa velallisen maksuohjelmat. Työryhmän mukaan työ olisi lähinnä suhteellisen yksinkertaisen elinkustannusosan määrittämistä. Aika maksuohjelmien laatimiseen tulee työryhmän käsityksen mukaan siitä, että talous- ja velkaneuvonnasta poistuvat selvittäjien laatimien maksuohjelmien tarkistaminen sekä lisätilityslaskelmien laatiminen.

Espoon kaupungin johtava talous- ja velkaneuvoja sekä työryhmän jäsen Aulikki Pentikäinen on lakiehdotuksesta jättämässään eriävässä mielipiteessään ilmoittanut, että lain voimaan tuloa tulee lykätä kunnes eri organisaatioiden ja järjestelmien toimintakyky on varmistettu. Loppulausunnossaan Pentikäinen ilmaisee huolensa talous- ja velkaneuvonnan resurssi- ja palkkakysymyksistä.⁷⁴

Lakiehdotuksessa ei oteta kantaa ns. vanhoihin maksuohjelmiin ja niiden jatkotyöstämiseen. Vanhoja maksuohjelmia tulee kuitenkin uuden lain voimaantulon jälkeen olemaan vielä pitkään voimassa. Vanhoja maksuohjelmia koskeneet edelleen vanhat lisäsuoritusmääräykset eli talous- ja velkaneuvonta ei useaan vuoteen vapautuisi tästä työstä. Samoin vanhoja maksuohjelmia ei koske reaaliaikaisen maksukyvyyn mukainen maksaminen, vaan tulojen heikentyessä velalliset tullevat edelleen kääntymään talous- ja velkaneuvonnan puoleen maksuohjelman muutoshakemusten tai vapaaehtoisten muutosten laatimiseksi.

⁷⁴ Aulikki Pentikäinen, eriävä mielipide 3.3.2010 s. 1 ja 3

4.4. Käräjäoikeuden kannalta

Velkajärjestelylain uudistuksen olisi tarkoitus vähentää käräjäoikeuksille velkajärjestelyjen johdosta tulevaa työtä. Uusi laki poistaisi maksuohjelmien muuttamisen ja lisäsuoritusten vahvistamisen. Samoin maksuohjelmien laatimista varten ei käräjäoikeuksissa enää määrättäisi selvittäjiä. Jossain määrin työtä tulisi ulosottovalituksista, joita tehtäisiin elinkustannusten muuttamista koskevista ulosottomiesten päätöksistä. Tässä vaiheessa ulosottovalitusten määrää on mahdoton määritellä. Velkajärjestelyn aloittamisesta tehtäisiin käräjäoikeudessa jatkossakin erillinen aloittamis päätös. Erillinen aloituspäätös tarvitaan, koska velkajärjestelyn aloittamisajankohdan mukaan määräytyy oikeusvaikutuksia, muun muassa se, mitkä velat kuuluvat velkajärjestelyn piiriin.⁷⁵

Ehdotuksen mukaan käräjäoikeus lähettäisi velkojille lausuttavaksi talous- ja velkaneuvojan tai velallisen itse laatiman velkajärjestelyhakemuksen ja maksuohjelmaehdotuksen. Käräjäoikeus myös lähettäisi velalliselle tiedoksi ja lausuttavaksi velkojen velkajärjestelyhakemuksesta tai maksuohjelmaehdotuksesta tekemät lausumat ja pyytäisi velalliselta mahdollista täydennystä tai korjausta maksuohjelmaehdotukseen. Tähän asti tämän työn on tehnyt selvittäjä ja käytännössä selvittäjä on joutunut usein laatimaan maksuohjelman useammankin kerran esimerkiksi ohjelmasta puuttuvien velkojen tai velkojien lausumien johdosta. Käräjäoikeuteen tulisi siis jatkossa paljon sellaisia postitus- ja valmistelutehtäviä, joita selvittäjät nyt hoitavat ja vaarana on, että käräjäoikeudet joutuvat laatimaan maksuohjelmat itse.⁷⁶ Korkeimman oikeuden presidentti Pauliine Koskelo on puuttunut

⁷⁵ Velkajärjestelylain uudistaminen, mietintö 8.3.2011 s. 87

⁷⁶ Asianajaja Olli Pohjakallio, eriävä mielipide 2.3.2011: Maksuvaralaskelmien kaavamaistamisesta huolimatta selvittäjät ovat velkajärjestelyasioissa edelleenkin välttämättömiä. Velkajärjestely on yleistäytäntöönpanoa, missä selvittäjä puolueettomana ”tuomioistuimen” jatkeena voi sovittaa velkojen ja velallisten etua. Selvittäjiä tarvitaan erityisesti silloin, kun velallinen itse turvautumatta talous- ja

lausumassaan myös edellä olevaan. Lausuman mukaan viimeaikaisessa lainsäädännössä on johdonmukaisesti pyritty karsimaan tuomioistuimilta sen ydinalueeseen kuulumattomia tehtäviä ja nyt laadittu ehdotus on tämän linjauksen vastainen.⁷⁷

Tiedoksiannot on tarkoitus hoitaa velkojien ns. tiedoksianto-osoitteeseen, joka yleensä olisi sähköpostiosoite, mutta voisi olla myös postiosoite. Velkajärjestelyhakemukset on tarkoitus uudessa järjestelmässä tehdä mahdollisimman useasti sähköisessä muodossa.

4.5. Ulosottoviranomaisen kannalta

Uudessa velkajärjestelylaissa maksuohjelman toteuttamisen valvonta kuuluisi ulosottolaitokselle. Ehdotuksen mukaan velallinen pääsääntöisesti itse laskisi tilitysosan ja maksaisi sen vapaaehtoisesti ulosottoon. Ulosottomies huolehtisi velallisen maksamien tilitysosten tilittämisestä edelleen velkojille. Tarkoituksena on, että vain jotkut ulosoton henkilökunnasta erikoistuisivat maksuohjelmien seurantaan ja ulosottolaitokseen perustettaisiin noin 20 - 30 henkilön yksikkö, joka vastaisi maksuohjelmien toteutumisen valvonnasta.⁷⁸ Ulosottomies ilmoittaisi sekä velalliselle että velkojille asian siirtymisestä hoitoonsa.

Ulosoton tehtävät käsittäisivät pääasiassa varojen jakoa, mutta myös mahdollisen ulosottoselvityksen toimittaminen ja tulo- ja varallisuustietojen selvittäminen kuuluisi tehtäviin. Vaikka ehdotuksessa lähdetään siitä, että velallinen laskee ja tilittää tilitysosan itse ja vapaaehtoisesti, voisi ulosottomies velkojien maksunsaannin turvaamiseksi antaa eläkkeen tai

velkaneuvontaa tai avustajaan hakee tuomioistuimessa velkajärjestelyä. Vaarana muuten on, että tuomioistuin joutuu laatimaan maksuohjelmat itse s.2

⁷⁷ Korkein oikeus, lausunto 2.9.2011 s.1: vuonna 2010 velkajärjestelyhakemuksia oli yli 4000 kappaletta ja velallisella on keskimäärin 18 velkaa, joten uudet tehtävät aiheuttavat huomattavan työmäärän lisäyksen käräjäoikeudessa.

⁷⁸ Velkajärjestelylain uudistaminen, mietintö 8.3.2011 s. 38

toistuvaistulon maksajalle ns. tilitysmääräyksen. Varsinkin, jos tulonmaksajalle on jo aiemmassa ulosottoasiassa annettu maksukielto.⁷⁹

Yksinomaan velallisen omaehtoisen toiminnan ja myötävaikutusvelvollisuuden varaan maksuohjelman noudattamista ei voisi jättää. Ulosottomiehen oikeus saada tietoja velallisen taloudellisesta tilanteesta on keskeistä maksuohjelman toteuttamisen valvonnan kannalta. Ulosottomiehen oikeus tietojen saantiin määräytyisi ulosottokaaren mukaisesti.⁸⁰ Suomen Kihlakunnanulosottomiesten Yhdistys ry:n ja Kihlakunnanulosottomiehet ry:n lausunnossa maksuohjelmien valvonnan siirtämistä velkojilta ulosottomiehelle pidetään maksuohjelmien valvontaa selkeyttävänä ja menettelyä tehostavana toimintana niin velkojien kuin velallisten kannalta.⁸¹ Täysin päinvastaisen kannan asiasta on esittänyt Aalto-yliopiston tutkija Tapio Laakso.⁸²

Ulosottomies tekisi myös maksuohjelman vahvistamisen jälkeen päätöksen velallisen vertailutulosta tai elinkustannusosan muuttamisesta. Näiden päätösten johdosta sekä velallisella että velkojalla olisi oikeus tehdä ulosottovalitus käräjäoikeudelle. Lausumassaan työryhmän mietinnöstä Pauline Koskelo on esittänyt huolensa siitä, että kynnys ulosottovalituksen tekemiselle on jopa matalampi kuin riita- ja hakemusasian vireillepanoon. Ja samalla Koskelo muistuttaa, että maksukyvyn muutoksista johtuvista maksuohjelmien muutoksista luovuttiin vuonna 1997, koska havaittiin miten suuren juttumäärän maksuohjelman muutokset olisivat tuottaneet.⁸³

⁷⁹ Velkajärjestelylain uudistaminen, mietintö 8.3.2011 s. 126

⁸⁰ UK 3:52 § velallisen taloudellinen asema ja velallisen tekemät oikeustoimet
UK 3: 67 § velallisen varallisuus-, työpaikka- ja yhteystiedot

UK 3:56 § tiedot hankittaisiin vapaaehtoisesti tai tarvittaessa toimittamalla ulosotto selvitys

⁸¹ Suomen Kihlakunnanulosottomiesten Yhdistys ry ja Kihlakunnanulosottomiehet ry:n lausunto 15.6.2011 s. 2

⁸² Apu nro 13 31.3.2011, s. 24: Tutkijan mukaan velkajärjestely on ollut reitti valoon, takaisin osaksi yhteiskuntaa ja pois nöyryyttävän ulosoton piiristä. Velkajärjestelyn avulla velallinen on saanut maksuohjelman, jota hän on kaikessa hiljaisuudessa toteuttanut. Ulosotto tarkoittaisi tässä askelta kohti holhouksenalaisuutta.

⁸³ Korkein oikeus, lausunto 2.9.2011 s. 2

5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA

5.1. Yleistä

Velkajärjestelylain uudistamista varten muodostetun työryhmän oikeusministeriölle 8.3.2011 jättämästä mietinnöstä ovat eriävän mielipiteensä jättäneet työryhmän jäsenet Helena Laine (Finanssialan Keskusliitto), Jyrki Lindström (Suomen Perimistöimistöjen Liitto), Janne Markkula (Suomen Yrittäjät), johtava talous- ja velkaneuvoja Aulikki Pentikäinen (Espoon kaupunki) sekä asianajaja Olli Pohjakallio.

Oikeusministeriölle on mietinnön johdosta antanut lausunnon useat eri tahot. Suurin osa lausunnon antajista ei kannata nyt ehdotettu lain uudistamisesitystä. Lähes ainoa, joka puoltaa mietintöä, on ulosottoviranomainen. Lähtökohtaisesti velkajärjestelylain uudistus ehdotetun kaltaisena lisää ulosottoviranomaisen työtä, mutta myös tuloja palkkioiden muodossa. Lisäksi ulosottoviranomainen katsoo, että heillä on jo olemassa lain uudistuksen edellyttämä tieto- ja taitotaso. Monissa lausunnoissa paljoksutaan talous- ja velkaneuvonnan lisääntyvää työtä sekä koulutustarvetta, samoin käräjäoikeuksiin tulevaa lainvalvontaan kuulumatonta työtä, jonka selvittäjät ovat tehneet tähän mennessä samoin sitä, että velallisen tulisi jatkossa maksaa velkajärjestelymaksunsa ulosottoviranomaiselle. Velkaneuvonta ry:n lausunnossa tämän katsotaan olevan ylimitoitettua, kohtuutonta ja jopa alentavaa. Korkeimman oikeuden presidentin Pauline Koskelon lausunnossa kiinnitetään huomiota uudistuksen myötä käräjäoikeuksille tulevaan lisätyöhön ja käräjäoikeuden rooliin velallisen neuvojana.

5.2. Nykyisen ja uuden lain vertailu

Voimassa olevan velkajärjestelylaki on perustunut kiinteään maksuvaraan. Maksuvara on laskettu velallisen maksuohjelman laatimishetken tuloilla ja menoilla ja velallisen on tullut noudattaa maksuohjelmaansa huolimatta mahdollisista menojen lisäyksistä ja tulojen vähenemisestä. Velallisella on ollut mahdollisuus sopia velkojien kanssa vapaaehtoisesta muutoksesta tai lykätä kolmen kuukauden maksuvaraa vastaavat maksut maksettavaksi maksuohjelman päättymisen jälkeen. Mikäli muutos on ollut pysyvä ja pitkäaikainen, on maksuohjelmaa voitu muuttaa. Mikäli velallisen tulot ovat kasvaneet, on hänelle mahdollisesti syntynyt lisäsuoritusvelvollisuus ja hänen on tullut maksaa velkojaan enemmän kuin vahvistetussa maksuohjelmassa on määrätty. Lakiehdotuksen mukaan kiinteää maksuvaraa ei enää määrättäisi vaan velalliselta perittävä määrä vaihtelisi velallisen tulojen mukaan. Näin ollen myös mahdollisista tulojen kasvusta maksettaisiin suoritukset reaaliaikaisesti eikä jälkikäteen kuten pääasiassa nykyisen lain aikana.

Velallisen menot (elinkustannusosa) olisivat sidottu ulosoton suojaosuuteen. Yksin asuva velallisen elinkustannusosan perusosa olisi 95 prosenttia suojaosuudesta ja vuokran osuus, yhdessä toisen henkilön kanssa asuvan osuus suojaosuudesta olisi 80 prosenttia ja puolet vuokrasta. Jos velallisen elatuksen varassa olisi henkilöitä, olisi elinkustannusosa 70 prosenttia ulosoton perhekorotuksesta. Asumistuki vähennettäisiin jatkossa vuokrasta, kun se nykyään luetaan velallisen tuloksi.

Vain velalliselle, jolla on säännöllinen palkkatulo, voitaisiin vahvistaa vertailutulo ja vain tällainen velallisen saisi hyväkseen lisäosan, kannustinpalkan parantuneista tuloistaan. Velalliselle parantuneista tuloista jäävän osuuden määrä pienisi nykyisestä 50 prosentista 30 prosenttiin. Toisaalta jatkossa päivärahoja eikä matkakorvauksia luettaisiin osaksikaan tuloa.

Myös velallisen maksukyvyttömyys määriteltäisiin uudelleen, tosin tarkoituksena ei ole maksukyvyttömyyskriteerien tiukennus. Uuden määritelmän mukaan velallinen ei olisi maksukyvytön, jos velallisen omaisuutta myymällä saataisiin velallisen velat katettua. Lisäksi velallisen tulisi olla pitkäaikaisesti kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä. Jos velallisen velat ovat vanhentumassa, maksukyvyttömyys ei olisi pysyvää eikä pitkäaikaista. Jatkossa esteperusteita arvioitaessa tarkisteltaisiin myös luotonantajan toimia luotonannossa tarkoituksena tasapainoinen riskinjako nykyisessä luottoyhteiskunnassa velallisten, velkojien ja yhteiskunnan välillä.

Lain muutoksen tarkoituksena on ollut yksinkertaistaa ja selkeyttää laskelmia, joiden perusteella velallinen pystyy säilyttämään perusturvaan kuuluvaksi katsotun asuntonsa velkajärjestelyn turvin. Nykyisessä laissa on koettu laskelmien, jotka sisältävät ns. tavallisten velkojen vähimmäiskertymän laskemisen sekä velallisen suojaksi tulevan asumissuojaosuuden ja asumissuojaosuuden tuoton laskemisen olevan monimutkaisia. Lakiehdotuksessa laskelmia on yksinkertaistettu, mutta samalla velallisen hyväksi tuleva asumissuojaosuus on poistettu ja sen sijaan on tullut vapaan arvon käsite. Asunnon vapaa arvo eli velaton arvo kuuluu lakiehdotuksen mukaan tavallisille veloille. Nykyisessä laissa asunnon velaton arvo on ollut yhtä kuin velallisen hyväksi tuleva asumissuojaosuus ja vain jos velalliselle hyväksi tulevan täyden asumissuojaosuuden jälkeen asunnossa on ylijäämää, on se tullut maksaa tavallisille veloille. Tavallisimmin tavallisille veloille on tullut maksaa vain asumissuojaosuuden tuotto, mutta ei velatonta arvoa. Näin siksi, että velallisen asuminen on haluttu maksuohjelman aikana turvata. Mutta myös siksi, että on katsottu, ettei sellaisilla veloilla, joiden vakuudeksi asuntoa ei ole pantattu, ole oikeutta saada vakuudesta suoritusta. Tavallisen kansalaisen oikeustajuun sopinee paremmin, että velallisen tulee maksaa omaisuudestaan myös tavallisia velkojaan, mutta käytännössä tämä estänee asuntojen säilyttämisen jatkossa velkajärjestelyssä.

Maksuohjelmien toteuttamisen valvonnan siirtyminen velkojilta ulosottomiehille on velkojien kannalta hyvä. Tällä hetkellä velkojat seuraavat

kukin erikseen omalla kustannuksellaan maksuohjelmien toteutumista ja mikäli velallinen jättää maksunsa maksamatta, voi velkoja periä kertymiä ulosoton kautta. Tällöin velkoja joutuu tilaamaan käräjäoikeudesta virallisen jäljennöksen, joka riippuen maksuohjelman sivujen määrästä, voi maksaa useita kymmeniä euroja. Vaikka osa velallisista maksaa maksuohjelmiensa mukaiset suoritukset lähes ajallaan, on maksuohjelmien valvonta, maksuohjelmien vapaaehtoiset muutokset, lisäsuoritusvelvollisuuden tarkistaminen, verotietojen tilaaminen ja lisäsuoritusten vaatiminen aikaa vievää ja kustannuksia aiheuttavaa työtä. Velkojalle aiheutuu kustannuksia myös hakemusvaiheessa lausumien antamisesta ja mahdollisissa oikeuden suullisissa käsittelyissä esiintymisestä.⁸⁴ Velkajärjestelylain mukaan velkojalle aiheutuvia kustannuksia ei ole mahdollista siirtää velallisen maksettavaksi.⁸⁵

Täysin uutta olisi pienimuotoisen yritystoiminnan velkojen järjestäminen velkajärjestelyssä ja se että talous- ja velkaneuvojat ryhtyisivät avustamaan myös yrittäjiä. Yrittäjille mahdollistettaisiin oikeus oikeusapuun, mutta selvittäjät poistuisivat kokonaan. Käytännössä oikeusaputoimistot eivät ole hoitaneet velkajärjestelyjä juurikaan, joten muutoksia ja koulutustarvetta olisi odotettavissa myös sille suunnalle.

5.3. Lopuksi

Nykyinen laki on muotoutunut 20 voimassaolovuotensa aikana. Oikeuskäytäntö on vakiintunut useissa lain soveltamisen kannalta keskeisissä kysymyksissä, samoin menettelytavat talous- ja velkaneuvojien, selvittäjien, velkojien ja käräjäoikeuksien kesken. Ehdotuksessa on määritelty uudelleen velkajärjestelylain keskeisimmät säännökset, mikä väistämättä tarkoittaa säännösten testaamista valituksina ennen kuin on saatu riittävästä uutta oikeuskäytäntöä lain säännösten tulkinnasta.

⁸⁴ Lindström s. 385

⁸⁵ VJL 62 §

Lisäksi uuden lain rinnalla sovellettaisiin vanhaa lakia usean vuoden ajan. Näin velkajärjestelylain parissa työskentelevät joutuisivat pitkään hallitsemaan kahden eri lain säännökset ja tulkinnat ja uudet henkilöt tulisi aina perehdyttää kahteen eri järjestelmään.

Ennen lain voimaantuloa olisikin tärkeää huolehtia lain uudistuksen yhteydessä luotavan sähköisen tietojärjestelmän toimivuudesta, tehtävien organisoinnista ja riittävästä koulutuksesta. Lisäksi työryhmä itsekin esittää, että sähköisen asiointijärjestelmän kehittämisen ohella olisi järkevää arvioida, tulisiko talous- ja velkaneuvonnan organisointia jollakin tavalla muuttaa. Ja saattaisi myös olla tarpeen, että asetettaisiin uusi työryhmä tai kaksi uutta työryhmää miettimään sähköistä järjestelmää ja talous- ja velkaneuvonnan uudelleen organisointia.

Velkajärjestelyn uudistaminen on sittemmin jäänyt täysin vaiheeseen. Viimeisin 19.1.2012 Oikeusministerin sivuille päivitetty tieto on, että mietinnön lausuntokierros on päättynyt 15.6.2011 ja että lain jatkovalmisteluista päätetään myöhemmin.

LÄHTEET

Lainsäädäntö

Avoliittolaki 13.6.1929/234

Kuluttajansuojalaki 20.1.1978/38

Laki kuluttajansuojalain muuttamisesta 27.8.2010/746

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta 24.1.1997/63

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta
30.12.2002/1273

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta
8.6.2006/1088

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta
29.2.2008/117

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 30 ja 31 a §:n
muuttamisesta 24.6.2010/632

Laki talous- ja velkaneuvonnasta 4.8.2000/713

Laki ulosottolain muuttamisesta 27.6.2003/679

Laki velan vanhentumisesta 15.8.2003/728

Oikeusministeriön asetus velallisen maksukyvyn arvioinnin perusteista
yksityishenkilön velkajärjestelyssä 30.3.2001/322.

Oikeusministeriön asetus yksityishenkilön velkajärjestelyasiassa määrätyn
selvittäjän palkkiosta ja kulukorvauksesta 27.3.2011/1212.

Oikeusministeriön asetus velallisen maksukyvyn arvioinnin perusteista
yksityishenkilön velkajärjestelyssä annetun oikeusministeriön asetuksen 4 ja 6 a
§:n muuttamisesta

Ulosottoakaari 15.6.2007/705

Virallislähteet

HE 183/1992. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä.

HE 178/2007 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain ja velan vanhentumisesta annetun lain muuttamisesta.

OM 2011:11. Oikeusministeriön työryhmämietintö. Velkajärjestelyn uudistaminen.

OM 15/41/2009. Velkajärjestelylain uudistaminen. Asettamispäätös.

Oikeuskirjallisuus

Koskelo, P. & Lehtimäki, L., 1997. Yksityishenkilön velkajärjestely. Helsinki: Lakimiesliiton Kustannus.

Lindström, J., 2005. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. Helsinki: Talentum.

Niemi, J., 2009. Yksityishenkilön velkajärjestely. Teoksessa Koulu, R., Havansi, E., Korkea-aho, E., Lindfors, H. & Niemi, J. Insolvenssioikeus. Helsinki: WSOYpro. 863-963.

Niemi-Kiesiläinen, J., 1999. Yksityishenkilön velkajärjestely. Teoksessa Koulu, R. & Niemi-Kiesiläinen, J. Velkajärjestelyn ja saneerauksen pääpiirteet. Helsinki: Lakimiesliiton Kustannus. 12-82.

Uitto, T., 2010. Velkajärjestely. Kolofon Baltic: Kiinteistöalan Kustannus Oy.

Muut lähteet

Aamulehti. 2011. Asiat-liite 9.10.2011. Artikkelit Elämä vain meni näin. Luettu 9.10.2011.

Apu. 2011. Lehti nro 13 31.3.2011. Artikkelit Kylmää kyytiä velalliselle. Luettu 14.4.2011

Korkein oikeus. 2011. Lausunto velkajärjestelylain uudistamisesta 2.9.2011. Tulostettu 13.9.2011.

Mutttilainen, V. 2007. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. OPTL:n verkkokatsauksia 2/2007. Velkajärjestelyn kehityssuuntia 1993–2006. Tulostettu 1.9.2011.
<http://www.optula.om.fi>

Pohjakallio, O. asianajaja. 2011. Velkajärjestelyn uudistaminen. Luento 1.4.2011. Velkaneuvonta ry:n seminaaripäivä. Helsinki

Suomen Asianajoliitto. 2011. Lausunto velkajärjestelylain uudistamisesta 14.6.2011. Tulostettu 3.9.2011.

Suomen kihlakunnanulosottomiesten Yhdistys ry ja Kihlakunnan ulosottomiehet ry. 2011. Lausunto velkajärjestelylain uudistamisesta 15.6.2011. Tulostettu 3.9.2011.

Tilastokeskus, 2011. Tilasto. Velkajärjestelyt. Julkaistu 15.8.2011. Tulostettu 1.9.2011.
<http://www.stat.fi>

Valkama, E. 2011. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. OPTL:n verkkokatsauksia 18/2011. Talous- ja velkaneuvonnan asiakkaat 2010 - velkajärjestely tuomioistuimessa vai muu apu. Julkaistu 2.2.2011. Tulostettu 1.9.2011.
<http://www.optula.om.fi>

Valkama, E. 2011. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. OPTL:n verkkokatsauksia 22/2011. Velaton uusi alku? Velallisten selviytyminen velkajärjestelystä ja tilanteen jälkeen. Julkaistu 14.12.2012. Tulostettu 1.2.2012.
<http://www.optula.om.fi>

Vantaan kaupungin talous- ja velkaneuvonta. 2011. Lausunto velkajärjestelylain uudistamisesta 15.6.2011. Tulostettu 3.9.2011.

Velkaneuvonta ry. 2011. Lausunto velkajärjestelylain uudistamisesta 15.6.2011. Tulostettu 3.9.2011.

OIKEUSTAPAUKSET

Korkein oikeus

KKO 1995:168

KKO 1995:22

KKO 1995:18

KKO 1995:15

KKO 2000:60

Vaasan hovioikeus

1993:13

Itä-Suomen hovioikeus

2010:1261